КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГlалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган

(С В Е Т)

Орган Чечено - Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР.

ГАЗЕТА АРАДУВЛА 1923 ШЕРА ДЕНЗ | 107 (4208) | ШОАТТА, 5 сентябрь 1970 шу. | Мах 2 кап.

КПСС XXIV-ча съезда накъадолхаш

ТХА ТОЛАМАШ

Деррачеа дуьнен пролетариата баьчча В. И. Ленин вав бlаь шу дуьзча денна сийлениа накъбахара доккхий социалистически декхарш тlелайнадар тха колхоза къахьегамхоша.

Цу юбилея сийна яхь а баьна хьнкаре къахьегарах хилал хьалха кхочушйир пачхьалкхенга ялат, хьайбаl продукни, тхьамкл доккара яхе шера плав. Пхе шера планах пачхьалкхенга 30.000 центнер ялат докха дезаш яр колхоз. Дехка ялат 34480 центнер да. Иштта тlехкхочушьъй пачхьалкхенга тхьамкл, шура, дулх доккара план а.

Къаьстта дика, дог гlоздоккхаш къахьег тха къахьегамхоша укх шера. План 19 центнер йолча ка болча ялата хlара гектара тlера 29 центнер ялат чуделад оаха. Тха районе эгтара дахкагlа бола хьоккам ба иа. Да а да уж лакха хьоккамаш боохама лаьт ташкх хьежача. Со тийша ва тхоай боахамо лакха толамаш дахара керттера бахьан лаьттех пайда ушара закон нийса кхочушдеш хилар долга.

Ала йиш, а тха дикагlболча ялаташ леладерий тоьаал царна дика эттача хана блоза пайда эца харах латт дьина.

Цхьанхха минута балха ха йоцаш тха къахьегамхоша, цул совгlа боккха пайда эц техниках, нийсса вlаштlехьбаьккхаб хlара болхлочун, коллектива болх. Колхоза керттерча специалисташа механизаторашна цхьана шерра болха юкъаеххуьь агротехника верда методаш. Хlаьта уж методаш тхоай лаьттанца, ялатий хьалашка, хаоттамга хьежжа хуаш а хуадаш балха юкъеххуьь. Масала, тха боахамашка гурахь дуъ ялаташ дlадера эгтара дикагlа йолга ха 20-ча сентябргара 20-ча ноябрга кхачалца яр я. Иштта цу хана дийра оаха дlаяхача гурахь дийна ялат. Из ха ца тулийташ хlадерах ший ханнахьа тlа а даьна, шелал отталехьа кхабениа аlаттар ялат. Готта ридаш йолча севлкашна хlалийра ялатиш. Ялаташ аlадуашехь минеральни удобренеш. гранулированни суперфосфат тедар лаьттах, цхьан гектара тlа 120 килограмм а йолаш. Февраль бутт чакхбоалаш гурахь дийнача кlина цхьан гектара тlа 100 килограмм йолаш гранулированни аммиачни селитрани подкормка йир. Бlаьстан юкъе кхаьта хий дикагlа чудолийта макка баьккхар. Химически методах оасер а лаьдина лоралеш хьалхехир ялат. Ка бола ялат групповой методах чуэца долладелир тхо районе массанел хьалхагlа. Тха дикагlа болча комбайнераша Эльдарой Альадея Ибаев Саламбекей шоай гlончашна Дутханов Ризваншея Джомалтуев Эмицея дийнахь хlаране 40 тонн ялат чуэцар. Планах 250 тонн ялат докха дезача 600 тонн ялат а дехка, пачхьалкхенн ялат 240 процент кхочашйир ваха укх шера.

Ялат кхедерел тlехнабисад тха хьайбаш леладераш а. Тха доаркаша Ахмадова Яхас, Умарова Детаг, Джанаралиева Курус, Джамалдинова Аманта план 1600 килограмм йолча, хlара кхоабача lеттагара 2000 килограмм шура яьккхий. Хlаьта колхоза пачхьалкхенга шура йохкара план 190 процент кхочашъяй. Колхоза правленеи парткомо чlоагlа терко ю боахама кайрай. Масала, кlир йоаккхача цехан сом лелаберий бригаданей керте латт коммунист Болтаев Сайд - Хьасан. Планах кlир йохкарах 20 эзар сом пайда бале безаш яр цеха коллектив, хlаьта шир бейна пайда 40 эзар сом да.

КПСС XXIV-ча съезда сийленца накъадахара шерра социалистически яхь а йоаржаь, тlайогlача пятилетка чотах хьинар айдеина къахьегаш ба тха болхлой.

А. ВАХИДОВ,
Шаьла района КПСС XX-ча съезда цlерагlча колхоза председатель.

ГАЗЕТАШИ ЖУРНАЛАШИ ХIАРА ДЕЗАЛА

Укх деношка республикана дlаяздеш газеташи журналаши яздоага. Боккха политически лоархlам болаш гlуллакх да из. Хlара шера дукхагlа тур газеташи журналаши язду нах. Из тамаш йолаш а дац, хlана аьлча советски нахалбоазув халгьа нахалбоазув да. Къахьегамхой хьолгар кхоачаш дале кхерал совгlа къахьегамхо ша хьинаре дакъа а лоацаш арадуал вай газеташи журналаши. Советски наха газеташка язду шоашта бакъахьа мел эгтар, цар дунца уттаду производства а общественни аздара а лоархlаме дараш.

Вай нахалбоазоно даим чlоагlбу къахьегамхошцара бувзам, цо яздеш йоахта а редакцешка укх къахьегамхой кхехаташ дукхагlа хиннайтара.

Коммунистически парте кулгалца шерагара шерага догlадоагlа советски нахалбоазув. Хlанз вай махка арадуал 7800 централььни республикански, краевой, областной, районни, дукха тираж ши газетий. Арадуалача газетийи журналийи цхьара тираж 360 миллионал совгlа я.

Чlоагlа догlадоагl Нохч-ГlалгIайчоа нахалбоазув а. Вай республика хlанз арадуал диъ республикански, 14 районни, 19 дукха тиражаш йола газеташ, «Агитатора блокнот», «Лоамаш йуйрен» «Аргуна» яха литературно - художественни альманахаш. Цар цхьара тираж 300 эзар экземпляр кул.

Советски нахалбоазоно, парте тоьлла герз, мо хинерах терра хlара дийна къахьегамхошта юкъе лохьладу парте даш, уж доарцагlболх хьалхайоккхо нетта денхараш кхоачашдеш. Цудухьа хlара дезалга кхочаш хила деза газеташи журналаши.

Укх пхе шера вай республика 65 процент догlадоагl газеташи журналаши ездоага. Къаьстта дукхагlа яздеш «Правда», иштта кхидола газеташ а. Цхьабакъда дlадахача шера дукха кхоачамбоацараш а нийсделар газеташи журналаши яздара болха юкъе. Цхьаболча партийни комитеташи бувзама органашан партиlа нийча вlаар цу гlуллакха. Лурчаргlарчул кlоангагlа яздир севик газеташи журналаши Гудермесски, Наурски, Шаьла, Грознении, Малгlабика, Ведана районашка. Партийни комитеташа партиlа кхетама болх ца бар, нахалбоазоне шерра реклама ца яр мара вай бахьан дац цу гlуллакха.

Хоаш да, газеташи журналаши яздара болх кхетамца вlаштlехьбаьккхача уж дукхаа дукхагlа яздоага. Масала, Сунженски Гудермесски районашка, дукхагlа дlалоча, коммунисташ цхьатарра ба. Бакьда Сунженски районе совгlа 1132 экземпляр партийни журналаши яздир, хlаьта Гудермесски районе яздьараш 460 парте мара дацар. Хlара 100 коммуниста юкъегlа Ачхой-Мартани района цу тайпа журналаши 63 кхоач, хlаьта Урус-Мартана районе — 30 совгlа мара кхочац.

Цу массашка къаьстта язьбоши газеташи журналаши яздара гlуллакх партийни комитетийи бувзама органайи балхах тийша долга. Цудухьа уж дахкарийла а хlанзаи хlара юрта, городе из болх кхетамце вlаштlехьбаккха. Эгтара хьалха тераш тlабозийта беза массабелча моттигашка газеташтем журналаштем шерра реклама яра. Лакхбе беза къахьегамхошта юкъера кхетаме болх. Цхьаболчарна хет: «Нах хlанз дийша ба, цар шоаш яздераь шоашта эша газета а журнал а аьлча. Нийса ац уж уйлаш. Болгалдамна деза газеташи журналаши яздар ший пойлма гlуллакх долга, цхьабакъда шинашгlа лелийта йиш йолаш дац из. Партийни организацеш дахкарийла я цу болхе порттlа кулгалда.

Укх шера газеташи журналаши яздалга чакхдаккха деза шин бетта — сентябрен октябрен. Централлни газеташи журналаши яздаь чакхдата отталча заие бостедашна деза моттигерча газеташтем журналаштем яздугга а. Тlехьа гетта йиш яц из гlуллакх.

Партийни комитетий дахкарийла а партийни газеташи журналаши наха дукхагlа яздергдола хьалаш вlаштlехьдаха, хlана аьлча партийни газеташа эгтара дукхагlа язду парте чурчера арахьарчеа политикаш, цул гlуллакх. Цудухьа малулла дукхагlа доаржаде деза уж.

Болгалдакка дезаш да цхьакха а. Отраслевой газеташи журналаши дукхагlдарлр бюджети подписка гlа яздеш моттигаш нийсалу. Из нийса дац. Дукхагlа нахага яздийта деза уж.

Газеташи журналаши яздара болх толамца чакхбаккхара декхра новкъостал ду общественни хьисапе нахалбоазув доаржадераша. Уж вай республика ялх эзар совгlа сег ва. Хlанз кхы а чlоагlагlа терко е еза общественни хьисапе нахалбоазув доаржадераш дукхагlа хилийтара, цар болх тоабора.

Газеташи журналаши партиlа яздара чlоагlа новкъарле зул моттигерча бувзама отделенеше болх дика бош ца хилча. Дукха наха летта яздаь газеташи журналаши занихьа хьакхальоц тхона, кхош. Цу тайпара кхоачамбоацараш къаьстта дукха нийслу Назрана районе.

Из вlалла ла могаргдац. Цхьанхашта тоаба беза бувзама отделенеи болх.

Партконий, газеташтем журналаштем пропаганда ярон уж доаржадараш гlоана йолча советий, бувзама болалой сийлан декхар да газеташи журналаши яздара гlуллакх толамца чакхдаккхар.

Грозненски санаикой фабрика Ведаларча филиале дукха болхлой ба хlанзалехьа пхе шера плая кхоачашьяь. Царна юкъе эгтара хьалхарчарна пхе шера плая кхоачаш а я, керлача пятилетка чотах продукци арахецаш а шпальщица Шамилева Сапита. Ше дика къахьегаш совгlа дукхача шерашка lоаль шай опыт даг баьза долаш дlаьу цо шийца болх беча наха. Цхьа сменан хlанзайтар цо сменан норма тlехходдаш ша ец. Цудухьа филиала болхлошта юкъе хьалхарчарна коммунистически къахьегама ударнанан цlи сийлен цlи ер, цхьа кхаьча, хlаьта чакх шера «За доблестный труд» яхь ленински юбилейни медаль а енай. КПСС XXIV съезда сийленца накъадахара кхы а чlоагlагlа хьинар айдеина къахьегаш я иов. Шамилева.

Сурта тlа: шпальщица С. Шамилева.

А. Кычикова сурт.

СВЕРДЛОВСКИ ОБЛАСТЬ. Ер сурт даьккхад «Вахрушевуголь» треста Карпински кlора разрезе ЭГЛ-15 яхача экскаватора экипаж, коммунистически къахьегама бригада болх беча. Коллектива керте латт Геннадий Иванович Другов. Укх шера июнь бетта кхоачашйир коллективо пхе шера пола кlор баьккхара, а тlаботтаре а задени. Укх сурта тlа: шоана гу юкъаь летта Г. И. Другов экипама членашца.

А. Грахов сурт.

ТАСС фотохроника.

ХАЛКЪА ТIАХЬОЖАМА БОЛХ ТОАБАРА

Укх деношка халкъа тlахьожама группашта, посташтеи партийна кулгалдара деша хетавь КПСС Малгlабика горкома пленум хилар. Цу дешах лаьца доклад йир парте горкома шолгlара секретара нов. Д. П. Санько.

Докладашка а иштта пренеш къамельаш даьча района халкъа тlахьожама комитета председатело П.А. Бусева, «Ингушский» совхоза парткома секретара М. Х. Гунцева, комсомола горкома хьалхарча секретара А. П. Пушенко, иштта кхычар а белгалдаьхар халкъа тlахьожама группашен посташен социалистически боалахье лорвеш районе дась балхаш, нийсдена кхоачамбоацараш.

Халкъа тlахьожама городской комитета балха ду партийни кулгалдега тоадарах лаьца солам тlайнир пленумо.

Я. УЗИЕВ,
Малгlабика парте горкома инструктор.

ФЕРМАШКАРА ХЬАЛАШ

Чlоагlа теркам тlабахийта леладу вай республике дукхача боахамашка фермаш lаина кийчъяра гlуллакх. Цхьабакъда, из кехкар дика кхетадаьдац Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» совхоза цхьайолча фермий коллективаша. Совхоза № 3 йолча ферме тхо дахача [illegible] чуйоллача хlоага тlатехача ча тlа вагlар кхо-виъ кlаьжк. Хьатгах кlоаг дlакъовла беза ха тlехьанхеир. Из хьаьоккар силоса тlагlолла дийнача доазана лераша, хоттаьш.

— «Мичаб укхазара болалой?» — аьнаа оаха хаьттача, — ваl со ва — жоп делар 14—15 шу даьнача кlаьнка, — хlаьта кожаш хьабахка мег. Делкъийна 3 сахьат даьна ха яр из. Цмоа йоацаш сотийна яр ферма коа.

Дlачудаьлар тхо пароанка чу. Во дар гуш лаина аркьара сурт. Пенех lобийнта топпараш, эш наlараш, нагахьа мера балаш кхета бlаьг.

До векартеолаш даннар чура хьал а.

Дукхача хана дена ремонт ца еш яр кормушкаш яй.

Цунна дукхал хьалхь латт юрта 4 ряд йола коровник.

Ше шу да совхоза гlишлошьера из хьалхеш боахха. Цхьабакъда экскаватор дlачухиш дукха хlана тур пункал хlаьнз а. Цо цхьа гlада дукха да йоацац. Из кхочаде деза совхоза кулгалдоша.

Цу пароанка шларна тlа яр демура хоарка М. Матаева. Цо йоах:

— «Доазан доажаре моттиг ца тхона, хlаьта хlадула хоакъар а кхоачам болаш да, цудухьа дукхача доахана цхьа - ши литр мара шура яц». Конторе лехах хьалтеха йоаллача сводкага хьежача Матаевас кхача тайпара зар гlуллакх. 280 беттача lаттатара цхьан дийнахь яьккха шура 540 килограмм яр. Шоаш тlайна социалистически декхараш кхоачашдаьдац коллективо.

8 бетта планах хlаьнa ензр 3974 центнер шура йолча хlачуеннар 3700 центнер мара иц. Хlара денна эттача доахангара 13 тонн шура яккха езача, йоаккхар 9 тонн мара ца яхача кхоачашьолергйий царга плаг? Хlаьта беррига бехкаьм доахан бий хьогl, совхоза керттерча экономиста Цихаев Хьамида малхкийл. Хlана аьлча, хlара lатта оттаьа рацион: ши килограмм концентраташ, 5—6 килограмм свекла, 4—5 килограмм люцерна дlаьлар да, амма из кхоачашьац. Из гучадаьлар скотника Висаев Женита аьнначох «Бийсан силос ял, lуйрийна комбикорм юл» — аьлар Женита. Хlара lатта денлен бусе мел доакъар йала деза ца хар пуи бехк баиар. Цох кхетаваьлац из зоотехника. Доаггlача тайпаре зоал ца еча дурргий доахана шура? Цудухьа тамаш яцар районе дикагlа доархlача доарка Дибирова Зурас а укх тlехьарча денощка шура яккхара задана кхочаш ца яр.

Цигаза даьча № 4 йолча шурий-товарни ферме кхачар тхо. Хьайбаш дикагlа кхабар, уж латта моттиг, цоо аlене хилийтар — зоотехов декхар да ферма коллектива.

Цхьабакъда хьалхошка этта сурт из гойташ дацар кхоачача кхона lаина латтар. Чура бlаха, дукхача хана деза ремонт яза яр корчанниках. Нах - нагахьа чура молташ lо а ца адаш бепкаш яр. Дийнахь буее lатто луш йола шура 684 килограммал тlех яц. Цу пефраша хьакхоах цьайбаш адабора керггlа терки тlа болдейталга. Денике Зайсаг хlара lатта дахкlа оттаьча рационе йоагlа суденк, комбикорм, нуж, хьадола доакъар режимах дедаа.

— Тха уназlене доахан цхьанлагlча отдаленина дlа а денна, цамогаш дараш далар тхона, пудукъь тха вlаштlехьдалац шура яккхера норма кхочашьйе, — йоах ферма зоотехника Сармаев Iумара, — бойне дlачудела лаьрхlад оаха цхьадераш. Пайдана дай-хьогl гlайла доахан дукха дlачудалар? Цу гlуллакха уйла е еза ферма коллективо, хlаьта совхоза кулгалхоша дукхагlа теркам тlабахийта беза хьайбай боахамашкара кхоачамбоацараш хьаьда дlадахара, цар продуктивность лакхьяра.

Г. ГРУЗИН,
«Знамя коммунизма» редакце юрте боахама отдела заведующий.

С.ДЖАМБУЛАТОВ,
тха спецкор.

РЕСПУБЛИКА КХАШКА

Гуйре хьатlакхаьчаяло а республика кхашкара балхаш лаьгlлаш. Боахамий механизатораша ялатийна лаьрхlа хьежкlаш чуяла йолаьй. Гудермеса, Наура районий боахамашна хlаналлехь 71 гектара тlера чуийцай ялатийна лаьрхlа хьежкlаш. Дукха ха ялаехьа юрта механизатораша шоай комбайнаш свеклай ихаш тlа йоаларгья.

Чувлаш я гидуаргаш а. 31 августе 3744 гектара тlера чуийца яьнай уж. Гудермеса района боахамашка диъ даькъах кхо дакъа гидуаргаш чуийцай хlаналлехьа. Из культура чуэца болабеннаб Сунженски районе къахьегамхой а.

Цунна цхьана тlадоагlача шерарча хьувгашка лард йоллаш ба юрта боахаме къахьегамхой, цхьабакъда тlехьарча кlирагlа дукха хlама даьдац цу гlуллакха. Грозненски, Малгlабика, Надтеречни, Наьсарен, Наура, Сунженски, Урус-Мартана, Шелковской районашка хlанз а яха езачох кхоялагlа дакъа аьзаш яьб.

Кастта юрта боахама механизаторий гlуллакхаш кхы а дукхагlа хургда, хlана аьлча тара гlертай гураь дуа ялаташ хlадув за. Уж белхаш комплексно чакхдахара чlоагlа хьалхьа эгтарза юрт боахама къахьегамхой, дика вlаштlехьбаккх беррга бола хlара колхоз, совхоз, бригада, звено.

1 сентябрь тlаьхкоачаш республике хьаь аьзрах йола СВОДКА (процентаща)

1.	Ачхой-Мартана	37
2.	Ведана	1
3.	Грозненски	13
4.	Гудермесски	48
5.	Малгlабика	30
6.	Надтеречни	26
7.	Наьсарен	15
8.	Наурски	29
9.	Ножай-Юрта	4
10.	Советски	66
11.	Сунженски	31
12.	Урус-Мартана	23
13.	Шаьла	35
14.	Шелковской	2
	г. Грозный	24
	Еррига республика гlолла	27
	Колхозашен совхозашен	27
	«Скотооткорм» совхозаш	27
	«Грозвино» объединене	25
	«Консервплодоовощ» объединене	30

НОВКЪОСТ Л. И. БРЕЖНЕВ ТАДЖИКИСТАНЕ ХИЛАР

2-чея 3-чея сентябре КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев Таджикистане хилар.

Таджикистана Компарте ЦК Хьалхарча секретараца нов. Д. Расуловца, Таджикски СССР Лакхехьарча Совета Президиума председателца нов. М. Холовца, республика Министрий Совета председателца нов. А. Кахаровца, республика цхьайолча министерствай ведомствай кулгалхошца нов. Л. И. Брежнев Нурекски ГЭС хьалхьеча ваха хилар.

Нурекски ГЭС ерригсоюзни ударни комсомольски гlишло я, цига къахьегаш ба вай мехка шовзткъа совгlа долча къамий векалаш. Гlишлон начальника нов Ю. К. Севенарда аьлар Юкъерча Азе эгтара йоккхагlа йола гидротехнически сооружени болх бе йолаьяларо йиш хулийтаргья Таджикистан дарегlарча электроэнергеца lелашъе меттел, ах миллион гектар гаргга долча декъача лаьтта хий дилла а. Цо дийнар ГЭС хьалхара аргlа хевал къалха болх бе йолалийта лерхlаш чlоагlа низ тlабаххийта къахьегаш йоаллача коллективаш.

Нов. Л. И. Брежнев хилар гlишлон штабе, хьалхеш латта сукт йолча бешем тlабахийта хьежар деш латтача белхийка. ГЭС-а хургйолча здане монтажни майдане цо бозаме а лес чура а къамаьл дир болхлошца, теркам гlабахийта хийттар гlишлошьенергь къахьегама хьалех, гlишлошьерий бытга салоlкалген вlаштlехьаьккхарах. КПСС ЦК Генеральни секретара парте ЦК цlерагlа дlайха моаршал делар Нурекски ГЭС хьалхьерии коллектива, цар керда къахьегама толамаш дахар лоаш доаца баькхар.

Новкъост Л. И. Брежнев гидрогlишлошьерий къоначча городе — Нурекe ваха хилар, къамаьл дир цига болхача нахаца.

Республика эгтара йоккхагlъярех йолча боамба буеча колхозе — Орджоникидзеабадски района парте XXII-ча съезда цlерагlча колхозе ваха хилар. Правлене председатела нов. А. Азимовн, бригадираша Социалистически Къахьегама Турпала нов. З. Раджабовен нов. Б. Сайфутдиновен нов. Л. И. Брежневнен Таджикистана Компарте ЦК кулгалхоштен дийцар боахама толамех. КПСС XXIV-ча съезда сийна зикувкай чlоагlача планах лаьрхlача 5 эзар тонн боамбел совгlа 1200 тонн йокха декхар тlейнад колхозхоша.

Душанбе Таджикистана Компарте ЦК, Таджикски ССР Лакхехьарча Совета Президиумеи Министрий Советен кулгалхоштца цхьана нов. Л. И. Брежнев халкъа боахама керагlдаьнарий республикански выставке ваха хилар.

3-ча сентябре нов. Л. И. Брежнев Таджикистана КП ЦК-а вlашагlкхийтта хилар ЦК членашцеи членалла болча кандидаташцеи. Республика кулгалхоша дийцар Таджикски ССР промышленность, юрта боахам, социальни культурни боахам хьалбоаба догlахоаладара керттерча проблемех перспективех.

Цу дийнахь хилар республикански партийни актива собрани. Цунна юкъе дакъа лоацаш хилар Таджикистана Компарте ЦК членаши членалла бола кандидаташ, парте горкомийи райкомийи хьалхара секретараш, къахьегамхой депутатий районий городскойи Советий исполкомий председателаш, республика министерствайи ведомствайи, профсоюзийи комсомольски органий кулгалхой, хьалха латтача промышленни предприятейи совхозийи директораш, колхозий председателаш, Таджикистана Компарте ЦК, Таджикски ССР Лакхехьарча Совета Президиумеи Министрий Советен аппарата белхлокхаме болхлой.

Партийни актива собранена юкъе дакъа лоацаш хилар КПСС ЦК Генеральни секретарь нов. Л. И. Брежнев.

Собране дийцар ленински юбилейни шера республика къахьегамхоша тlайнача социалистически декхараш кхоачашдарех зола доаш. Таджикистана Компарте ЦК Хьалхарча секретара нов. Д. Расулова аьлар, Таджикистана промышленни предприятейи гlишлошйий коллективаш, юрта боахама болхлой юбилейни шера зог айдеина къахьегаш ба, толамца кхоачаш а тlехкхоачаш а е тlерг пхе шера плана заданеш. Цо белгалдаьхар боахам хьалбеча цхьаццанна йолча участкашка дола кхоачамбоацараш, общественни производства эффективность лакхъяра тlехьа лоаттабеча къовсама оаргагlбоахаш республика партийни организаце беча балхах дийцар.

Собране къамаьл дир партийни болхлоша, предприятейи колхозийи кулгалхоша.

Собране дакъа лоацараш бозаме тlа а нийна дlаьхаль къамаьл дир тов. Л. И. Брежнева. КПСС ЦК цlерагlа цо хlахайтар, беррига вай халкъ а санна, пятилетка толамца кхоачашьяр вези къахьегама кхо ца беш, Советски Даьхен халкъа боахам догlабоалабаран обороан чlоагlъяран юкъе лоархlамe дакъа лоацача республика партийни организаценен беррига къахьегамхоштен вьаьа хьано, барзал а аьлар. Беррига Советски мехкарчаш а санна, Таджикистана къахьегамхоша дакха дийна КПСС XXIV-ча съезда дакха мадоагlара накъадахара йолча зорагача халкъа социалистическа яхьа байрах.

Нов. Л. И. Брежнева дийцар Таджикистане энергетически гидротехнически гlишлон хьалхьера lалагмате боккхача лоархlамах, республикага йолча дикача резервех, таджикски юртий къахьегамхой культурно - бытовой хьалаш тоадара декхарах.

Нов. Л. И. Брежнева дакха доашхош дийцар ше къамаьл деш вай мехка чурча хьалех дукха халкъашта юкъерча хьалех дешаш.

Собране дакъа лоацаш хиннараша геттара чlоагlа ладийгlар новкъостага Л. И. Брежнева. Цо деш дола къамаьл дукхаза а юкъагlаьхар дlаьхдаль тlоараш тохарца.

(ТАСС).

* * *

3 сентябре КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев Таджикистанера дlавахар.

Аэропорте нов. Л. И. Брежнев накъавоаккхаш хилар Таджикистана Компарте ЦК, республика Лакхехьарча Совета Президиума, Министрий Совета кулгалхой.

Цу дийнахь новкъост Л. И. Брежнев Киргизски ССР столице г. Фрунзе кхаьчар.

Аэродроме нов. Л. И. Брежнева накъавааьккхар Киргизе Компарте ЦК Хьалхара секретарь нов. Т. Усубалиев, Киргизски ССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель нов. Т. Кулатов, республика Министрий Совета председатель А. С. Суюмбаев, Киргизе Компарте ЦК бюро членаш, г. Фрунзе партийнаи советскии организацей кулгалхой, общественноста векалаш.

(ТАСС).

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме

КПСС ЦК-и Министрий Советои 1967-ча шера 7-ча марта тlаейнай юкъара кхача хlахо догlабоалабаран тоабаран де дезарех йола постановлени Нохч - ГlалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума аргlанарча заседане ладийгlар Малгlабика города юкъарча кхачан предприятешка Малгlабика къахьегамхой депутатий городской Совета председатела нов. Бузуртанова докладага. Президиуме белгалдаьккхар Горсовета исполкомо дакхе юаша постановлени кхоачашьеш тlахьожам лоаттабелга а хlаьта цо юкъарча кхачан предприятей болх тоабара цхьадола гlуллакхаш деш хилар а.

Цхьабакъда, Лакхехьарча Совета торговлен юкъарча кхачанн Массазарча комиссе белгал маьккхара торговлен юкъарча кхачанн сеташ дlахо шераьр, юкъарча кхачан предприятей болх тоабар хьадехаш, торговлен юкъарча кхачан предприятей кулгалхошара исполкомо. Беррига а 5 лакхерех юкъерех образовани йола специалист мара вац юкъарча кхачан болхлошта юкъе. Хlанз а дlадаьнадам къахьегама дисциплинан мохбара бокъонаш телхаелга.

Капитальни ремонт е езаш, санитарни хьалаш эгала долаш, кхача кийчбара технологи телхаеш моттигаш нийслу цхьайолча столовешка. «Грозгазстрой» столовешка къаьстта вогlа латт из гlуллакх. Геттара бlехя я кухни юкъейса хlамаш лоаттаю моттигаш. Лоархlамера кхоачамбоацараш да баьцадараши соши хьатlакхухьача. Кийчбу кхача эргаш бац цхьайолча столовешка.

Долаш дола кхоачамбоацараш дlадахеи КПСС ЦК-и СССР Министрий Советеи сопам кхоачашбара юкъ эшар деи Массазара комисси. Советий депутаташ, лавочни а ревизиони а Комиссеш торговли а санитарни а инспекцеш чуйоагlаш йола общественность цу гlуллакха юкъеюзен декхарийла яьй Лакхехьарча Совета Президиумо Малгlабика городской Совета исполком.

Кадраш кара болх тоабелга, цар балха говзал лакхъелга, къахьегамне коммунистически отношени хургбола́ш, цхьана белеме хургболаш, болхлошта, специалисташта, гlуллакхерча цаха эшарий пахаддаш йоакхо ергйолаш уж парна кхетам дулга, столовешка, буфеташка, пирильонашка, ресторане бокъонаш йола порядок оттаелга, кхача дика кийчбелга, дlаболда мах юхула лох а беш кулинарни а кондитерски а изделей продукцех алсамйоаллийта хьадийхад торговле организацей, юкъарча кхачан предприятей кулгалхошкара.

«Грознефть» объединене (нов. В. Б. Назаровн) «Грозгазстрой» (нов. В. П. Нужнеген) кулгалхошта тlадилад пхе шера керда план оттаеча хана ваха дlадехарий лоархlам а беш юкъарча кхачан предприятей сеташ дlахо шерьела.

Юкъарча кхачан предприятешта хила боагlача тайпара санитарни достам хургболаш а хlаьта цар торговле правилаш телхаергйоцаш а тlахьожам лоаттабелга хьадийхад республика керттерча санитарни лорагарех торговле пачхьалкхен инспекце республикански управлене начальникагарех.

Цу заседане ладийгlар къахьегамхой депутатий Урус - Мартановски райсовета исполкома председатела нов. И. М. Губиева специалисташ коммунально - бытовни гlуллакхашна lалашбарах лаьца аьнна докладага а.

Квартираша, коммунально-бытови эшарашна lалашбаь 1000 совгlа агрономаш, зоотехникаш, кхыбола специалисташ ба районе. Царна лаьрхlа хьалдеш да 36 квартира йола цlенош.

Бакъда специалисташ балха тlа а вахаре а хилавза даргдоацараш на lалашбелга совхозий, предприятей, организацей кулгалхошкара деха доаггlача тайпара хьалеха къахьегамхой депутатий района а юртий а Советий исполкомаша.

Ахаш школаш 3 сменах болх беш я, кхы тlехьа ца йоаккхаш ремонт е эзвш я районни больница, чухарча могаш да ГlойтIара участкови больница чуйола цlеноw. Бахача ваьха доладьарча цlеношка я дукха фельдшерско - акушерски пункташ, lай йоагача хlаманна lелашъьаьа школаш, больницаш, культура учрежденеш, иштта специалисташ. Дукха хьехархой, лораш чести цlеношка бех. Во вlаштlехьдаьккхад хий хулийтилга, дукхача нах белача моттигашка банеш яц. Лоархlамера кхоачамбоацараш да специалисташ торговлеца lалашбеча а.

Къьстта lаг дамалахь культурно болхаш дара пайдань иц дукха культура учреждениш. Специалисташ балха дlачlоагlбара йоккха новкъарле ю цу кхоачамбоацараша.

Специалисташ эшарашна дикагlа lалашбелга, уж балхаш тlа дlачlоагlбара мел эшар вlаштlехьдоаккхилга, дlахо дайкъа боахам догlабоалабара, халкъа образоване, узахцlено лоаяра, культура болх тоабара уж шерра юкъе оанлга хьадийхар, исполкомагара Президиумо.

Иштта Президиумо белгалдаьхар совхозаш, предприятеш, учрежденеш цу гlуллакха дикагlа юкъеозара торговле бытови хьашташ кхоачашдеча предприятей болх чlоагlа тоабара, кхачан продукташна специалисташ lалашбара, дlа-кха кхуьаш товараш доххалга вlаштlехьдаккхара, бахача наха деш дола бытови гlуллакхаш тоадара де дезараш.

Кхоана-мехкдаьттан газовни промышленноста болхлой Еррисоюзни Ди

ДАЬХЕННА ДУКХАГІА „ІАЬРЖА ДОШУВИ“ ГАЗИ!

КЕРДА ТОЛАМАШ ДАХАР ДУХЬА

6 сентябре СССР мехкдаьттан газовни промышленноста болхлой Еррисоюзни де белгалдоаккх вай мехко. Шоай цІейна доккхийта къахьегамца толамаща накъабоагІа мехкдаьттахой.

Парте XXIV-ча съезда накъабоалхаш, политически къахьегамех хьинар чІоагІа айденна къахьег Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхоша а.

Адамлен историе чухь эггара хьалхара социалистически паччахьалкхе хьаль сийлахь-воккха революционер — В. И. Ленин вар 100 шу дизара бахка боагІача тайпара накъа а баьхка, Советий Мехка берригача къахьегамхоша а санна, «Юбилейни яхь — шу чаккхдаллалпаІа яхаш левза а йолаш къахьег вай республика мехкдаьттахоша.

Ленина ордех лелаеча «Грознефть» объединене мехкдаьттахой коллективо 4 шерей 7 беттех планал совгІа 2 миллион тонн гаргга мехкдаьтта а ІаьІьмате дукха газ а дьккхай. 1913 шерацa нийсдича 17-зза хІана доаккхаш дьина дукхагІа доаккх из. Укх шера вай цхьан республикагара мехката кхаьчад дунен хьалхара тІом болабаллалехьа ерригача паччахьа Россе луш хинначул шозза дукхагІа мехкдаьтта.

Карарча шера «Грознефта» мехкдаьттахоша къовсам лоаттабу 20 миллион тонн мехкдаьтта даккхара, деррига керттера техникo-экономически хьокхамаш лаккхдара, шера планал совгІа Даьхенна 500 эзар тонн мехкдаьтта дала дьина тІайийца социалистически дехкараш хаьал хьалха кхоачашдара.

Мехкдаьтта тІа-тІа дукхагІа доах «Октябрьнефть», «Горскнефть», «Старогрознефть» мехкдаьтта промыслови управленешка. Соакк даьккхачул дукхагІа доах мехкдаьтта «Октябрьнефте» —34,3, «Грознефте» — 26,7, «Старогрознефте» — 12,8 процент.

Уж ерригa къахьегамa коталонаш — вай сийлахьча бурувдеттараншта, эксплуатационникашта, бурув тохача, мехкдаьтта доадача мастерашта карагІдаьннараш. Укх лелача дийнахь цІерах яха бедам ба са графикаши заданеши тІехкхоачашъеча дикагІчарех дикагІбарий. Уж ба МалгІабикера бурув детта мастер Х. А. Хамурзиев, Октябрьски конторера А. Н. Оралин, Карабулакски конторера Г. А. Хохоен, И. Н. Шликове, Старогрозненски конторера Т. Г. Гриць, Г. С. Котов, «Октябрьнефть» НПУ-ра мехкдаьттен газ дахара мастераш А. Л. Ананьев, Н. А. Пронин, «Старогрознефть» НПУ-ра В. Р. Якимович, «Сунжанефть» НПУ-ра И. А. Павлов, «Горскнефть» НПУ-ра А. В. Лукин, дукха кхыбараш.

Объединене болхлой къахьегамен политически хьинар айденна хилара тешал ду коммунистически къахьегама тІехьарча яхе даьха лоацараш тІа-тІа дукхагІа дузаш хилара.

ХІанз цу болане юкъе лакьа лоац 13 эзар гаргга болча объединене болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гІулакхерча раха. Коммунистически къахьегама сийлахь цІи леаш 24 пехон 176 бригадаш, хІьта коммунистически къахьегама ударник ва 4400 саг.

Мехкдаьттахочун ди деаду «Грознефть» объединене мехкдаьттахоша меттел, геофизикаша, Къилбаседа-Кавказски Іилма-тохкамен проектни института Іилман болхлоша, магистральни газопроводни мехкдаьтта проводни управленей, Карабулакерчен Махьмад-ХитІарчен газ чакхйоахача заводий болхлоша, иштта мехкдаьтта промышленность дегІаяра юкъе доагІаш дола дакъа лоацаш болча кхычар.

Новатораштен хьалхалаттача коллективаштен карагІдаьннараш халданза алсамдаха дехкарийла да вай. Боахама кулгалхой, инженерно-технически болхлой, партийни профсоюзни организацей деккар сенах латт аьтча, из латт, яхье хьалхалаттарий опыт халданза Іомаяраза дІайоаржаяраза, массанега а из дІакхечийтаразa.

ЦІейш деадеча хана а хагадахка деза вайна мехкдаьтта доахачен газовни промышленноста болхлой хІаьа а тоьал дукха доза, кхоачашданза диса дехкараш.

Ниrахьа санна «Грознефть» объединене предприятей балха итогаш ну оагІорахьара тохкача, але дезаш да, мехкдаьттахоша хьокхамаш дукхагІа лаьхдара йолча ерригача резервазех торо яза хІанз а пайда эцаш ца хилар.

Шоай балха тІа цІенхаштта кхоачамбоацараш дувадувлийт бурувдеттараш, цар массане массанахьа а кхоачашъеш бурув сиха гІа тохара оттаь заданеш, бурув тохара гІулакха васт-кхета «дохкхо» дехкар тІадус парна, къьстта а тохкама бурув тохара.

Бурув деттача цхьайолча конторашка бурув тохачеи тохкам бечен сов-дукха говю ставокаш, балха тІа вареш хІанз а дукхаю, метр бурув тохарга болача мьхья оттаь заданеш кхоачашьеш. Дукха эз хьелагІа дела кхоачашьеш ца мехкдаьтта дукхагІа дахара заданеш.

Бурув деттача конторай, «Грознефтеразведка» треста «Грознефть» объединене кулгалхой, партийни организацеш, бурувдеттарий ерригa коллектив дехкарийла а тІехьадисар дІадаккхара данза даргдоацар де а, бурув тохара гІулакх укх гарггача хана цІенхаштта тоаде а. Доккхий кхоачамбоацараш да мехкдаьтта промыслаш карагрзаяра дакъе, цудухьа хІанз а дукха газ боагаю влаех.

Мехкдаьттен газ лохаш деча геологически балхий фронт дІахо шерьяра гІулакха доккхийн бехктокхамен дехкараш да геологашта, бурувдеттарашта, геофизикашта, Іилмaи болхлошта, республика берригача мехкдаьттахошта хьалхашка латтараш.

Хьалха аьча, деш дола къамаьл укх шера мехкдаьтта даккхара план кхоачашъярах хиназ из Іеш, дІахо болача хана шоахтa тешшане болх Іалашбярах я, хІьта цу гІулакха геологотохкама балхаш сиха деза Старогрозненски, Брагунски, Октябрьски, Эльдаровски, Хаян-Кортовски, Правобережни, Гудермесски ераш санна йолча перспективни структурай лакхерчен кІалхарчен мела тІоарашка а МалгІабик — Махьмад—ХитІарча юрски тІоарашка а, хІьта иштта мезозойски тІоанаш мел сома да ха деза ІаьржIача ловмий районашка. «Грознефть» объединенеста по йиш хулийтаргьа 1975 шера доаккха мехкдаьтта 25 миллион тоннел попутни газ 8 миллиард кубометрел дІакхоачае, вешта аьча «1970—1975 шш Нохч-ГІалгІайчен мехкдаьтта доаха промышленность дІахо дегІайоалавза де дезарий хьакъехьа» 1969 шера 13 октябре СССР Министрий Совето бaь сацам тешшане кхоачашбе.

ЛоархІамеи сагоеи дехкар да мехкдаьттен газа хьагулду а дІекхухьийта а объекташ шоай ханнагьа хьалхар, газ чакхйоахаргйоза установкаши заводаши сихагІа хьалъяр.

Пятилетка кхоачалуча шера юхейисар дукха ха яц. Нохч-ГІалгІайчен мехкдаьттан газовни промышленноста дукха эзараш болча болхлой коллектива сийлахьйоккхача Даьхен духьа кхы а чІоагІагІа хьинар айдаь къахьега, керда толамаш дахар духьа къовсам лоаттабе, коммунизм хьалхара гІулакха юкъе шийгара доагІаш дола дакъа лаца лаьрхІа я.

П. СОЛНЫШКИН,
КПСС обкома мехкдаьттан химически промышленноста отдела инструктор.

ДОАГІАШ ДЕННАД

Горагорск яхача мехкдаьттахой поселке дІакхача гаьна волаш гуш я лаьттан ченашкара мехкдаьтта хьалъувзаш йола станокаш - качалкаш. Дийнахьи буси цар луш дола «Іаьржа дошув» 10,5 эзар тонн я. Цох доккхал деш санна бовхьаш моркашкахьа куро урагІдахийта латт «Грознефтеразведка» треста Али - Юртовски кІоарга бурувдеттача контора буровой вышкаш. ХІанз цу контора коллективо бурув тохаш я Эльдарова, Алхазова майдашкарча, иштта Тийрка довкъашкарча итт скважинаш. Укх шера 20 миллион тонн мехкдаьтта доаккхача промышка доагІа дакъа лаца а КПСС XXIV съезда сийленца накъабаха я лерхІаш болча бурув деттараша хьинаре къахьег. Цудухьа лакха да цар къахьегама толамаш. БархІ бетта планал совгІа теха бурув 1430 метр я. Укх деношка Еррисоюзни социалистически яхье дика толамаш дахарах СССР-а мехкдаьтта доахача Министерства кхоалагІа преми ений царна.

Ши-шерІа хьаькийна ший уж къахьегама толамаш. Цул керттера бахьан да контора кулгалхоша, партийни профсоюзни организацеша бурувдеттарий къахьегам кхетамца вІаштІехьбаккхар. Чурча резервaех бикха пайда эцар а тІайийна дехкараш тІехкхоачашдара а бурувдетта ерригa бригадаш оарцагІьяхар. Цхьадаш тІахьожам лоаттабу тІайийца дехкараш миштта кхоачашду хьожаш. Нагахь бурув тохача кхоачамбоацараш нийсдий, сиха цун бахьанаш тоаха а теха, дІахо йоагIа хана уж ца нийслургдоацаш керда йоакъаш белгалдоах. Бурувдеттарашь доаха толамаш дегаре дегга даккхагІа хилийтара социалистически яхь йоаржаяь бурув тохача бригадашта юкъе.

Цу яхье укх юбилейни шера масса хьалха латтийш хьайоагІачарех я бурувдетта мастер Анохин Дмитрий Кирилловича кулгалду бригада. ХІанз цо бурув тох Эльдарово майда тІарча кІоаргагІа бурув тохи дезача № 77 йолча скважинаш. Проектах из скважина пхи эзар метр кІоарга хила еза. Миштта кхоачашду бурувдеттараша шоай декхар? Уж цунах дикха лоархІабу. Бурув тохара итт бетта планх 108,5 процент кхоачаш я ер, хІанзлехьа ноябрь бетта чотах теха бурув 127 метр я. Цхьан бурильни станокаца юкъера лаьрхІача бетта тоха бурув 200 метр совгІа я, алвахд тоха десар 148 метр мара йоацача. Иштта къахьегар бахьан долеш хІанзалехьа 3330 метр гаргга кІоаргденнад цар тоха бурув.

А. Г. Панов керте латтача № 70 йолча буровой коллективаша яхье хьалай тха бригада, йоах мастера вов. Анохина. ХІара бетта ю яхье ьаьначa бригадаша итогаш. Цул тІехьагІа шиина а коллектива собранешка дувй карагІдийнaраш, цийсделаш кхоачамбоараш, болх тоабара эша мероприятеш белгалью, кердача бетта дола социалистически дехкараш тІаэц. Уж миштта кхоачашду хьожаш шоайла тІахьожам лоаттабу. Нагахь цхьан бригаде бурув тохача кердадар корадоагІа мосшина яхь лелаеча бригада балха юкъе из дахьара оарцагІа боал бурувдеттараш. Каст-каста опыт дІаюза эцаш вІашагІбетталуш беснеш ю, бригадай сменашта юкъе а вьржай социалистически яхь.

Иштта ший болх дика вІаштІехьбаьккхача бригада бурув а теха, мехкдаьтта луш дукха скважинаш я цига. Царех я Эльдарово яхача майда тІара йиъ скважина Алхазоверa шиъ, кхыяраш. Белгалдаккха деза пятилетка шерашка цо бурув техача скважинех цхьаккха мехкдаьтта кІеж ца тохаш ца йисаяга.

Цхьа дезал санна барттайна къахьегаш а дукхача къамех болча нахах латта тха бригада, яхаш дувц мастера. Цунна ба эрсий, нохчий, украинцаш, гІалгІай, кхыча къамех бола нах. Бурув сиха тохарах кхоачамбац бурувдеттараша, цар чІоагІа къовсам лоаттабу паччахьалкхен рузкъа кхоара а. Дукхача хана деиз хозрасчетах болх беш я на бригада. Цу хьакъехьара толамаш хІара денна дІаязду цар хозрасчетни карте тІа. Цох бурувдеттараша оал тха чукьежа нига, хІана аьча цо хьахьокх мел гематит, химически реагенташ дІахийтай, бурув тохача эшача транспортага дІадахар мелл, бурув тохарга дІабела мах мелв, иштта кхы дІ. Цудухьа цар вІаштІехьданнад укх шера паччахьалкхенна 70 эзар сом кходе. Иштта къахьегамо совгІаташ кийчдьд бурувдеттараша шоай цІейна.

КПСС XXIV съезда сийленца накъабехара керда дехкараш тІаийнад цар. Ер шу паччахьалкхенна фараннкровании тІерчен тІоахк хІал бола, кІалхарча полотто тІехкача а лерхІ цар.

Белгалбаьнна дика къахьегаш ба цига коммунистически къахьегама ударникаш, бурувдеттараш Х. Башев, А. Иванов, З. Данилов, кхи дукха бараш.

В. КОСТОЕВ.

СУРТА ТІА: (вордехьара вар): буровой мастер Д. Анохин беседа еш ва бурувдеттарашца даьхача толамех хьалхашка латтача дехкарех лаьца.

И. ПЛИЕВА сурт.

«Старогрознефть» НПУ кхоалагІча промысла мехкдаьттахоша гІагІерта къовсам лоаттабу пхи шера план хаьнал хьалха кхоачашъяра. Цу даькъе дика къахьег В. Оганин керте латтача бригада. БархІ бетта план тІехкхоачашъяь цо. Хьадаккхача мехкдаьттага дІабода мах лохбаь укх шера паччахьалкхенна 5 эзар сом пайда баьб. Цар бола ритмичю дІабахийтара къьстта дика къахьег укх шера скважинашта лаьттан кІела ремонт еча У. Астемиров керте латтача бригада. Цига хьинар кхо ца деш къахьег операторе гІонча Л. Сусаева, С. Журавлева, Х. Гандалоева, кхычар. ХІара сменаш нормаш 115—120 процент кхоачашдеш цар.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) болх беш ба оператор У. Астемирова операторe гІонча Л. Сусаева.

И. Плиева сурт.

Шозза яьккхай хьалхара моттиг

Пятилетка шерашка къьстта дика къахьег «Главнефтеснаба» Грознески управлене коллективо. Цхьа шу дІадахийтац цо шера план тІехкхоачаш ца еш. Мехкдаьтта дІа-юза дахьийтара задени тІехкхоачашъяраха цунга дІабода мах лохбараха соакк планал совгІа паччахьалкхенна 834 эзар сом пайда бир.

Дика къахьег управлене болхлоша укх шера а. Товарооборота 8 бетта план 103 процент кхоачашъяь. Планал совгІа дІа-юза дахьийта мехкдаьтта 28,6 эзар тонн я. ДІадохьийтача хІара техникага дІабода мах планах лаьрхІачул 83 капиг лох а беш, дукхьал укх шера хьалхарча ворхІ бетта паччахьалкхенна кхоадьд 153 эзар сом.

Уж къахьегама толамаш доаккхар къьстта дика боля барца белгалъаьнна я Т. Мальсагов, А. Селевантьев, М. Оздорбиев керте латтача нефтебазай коллективаш.

Еррисоюзни социалистически яхье итогех укх шера хьалхарча квартале тхона елар РСФСР Главнефтеснаба коллега, мехкдаьттан химически промышленноста болхлой профсоюза ЦК Президиума шолгагІа преми, хІьта шоллагІча квартале кхоалагІа преми хьожайир.

Коммунистически къахьегама сийлен цІи яккхара а чІоагІа къовсам лоаттабу управлене болхлоша, нефтебазай коллективаша. Коммунистически къахьегама сийлен цІи еннай А. Шатаев керте латтача Слепцовски нефтебаза коллективана, кІьта коммунистически къахьегама ударник эха сийлен цІи лелаеш ва тха управлене 696 болхло.

Тха управлене коллективана хьалхашка латтача керттерча дехкарех да юрта боахама эша тайп-тайпара доатора-смазочни материалаш мазища лоаттар. Цу дехкарех ялат чуэцача хана дика лоархІаяь тха коллектив. Тхоай балха цхьаккха къовзам хилийтабац оаха цар балха.

Мехкдаьттахой цІейна накъабоагІача хана иштта дика толамаш доакача хьинаре къахьийгад нн. Кузичева, Табоева, Ломовцева, Бутенкос, кхы дукхачар.

КПСС XXIV съезда сийленца накъаяхара керда социалистически дехкараш тІаийцар тха коллективо. Уж дехкараш хаьнал хьалха кхоачашдара кхы а хьинар айденна къахьег тха коллективо.

С. КАЧАРОВ,
«Главнефтеснаба» Грознески управлене начальник.

КХОАЧАШЪЯЬЙ ПХЕ ШЕРА ПЛАН

Дикача къахьегама толамаща накъабоагІа мехкдаьттахой цІейна Грознески ремонтно-механически завода коллектив. Товарни продукци араяхара ворхІ бетта план тІехкхоачаш я еш, планах лаьрхІачул совгІа мехкдаьттахошта дІахьачийтад 113 эзар сома мехка турбобураш, вертлюгаш, кийча оагІонаш, кхыдола оборудовани. Планал совгІа реализаци яь продукци 178 эзар сом мах болаш я. Уж толамаш доаккхача белгалъаьнна дика къахьийгад А. В. Мирчев керте латтача мехкдаьтта оборудованена ремонт еча цеха коллектив. Укх денош пхе шера план кхоачашъяьй цо. Цул дукха тІехьа ца юсаш дика болх беш я В. А. Калугина кулгалдеча механо-сборочни цеха коллектив а.

Л. ГРОМОВА,
Грознески ремонтно-механически завода плановои отдела начальник.

ХАМУРЗИЕВ ХЬАКІАЬШИ ЦУН НОВКЪОСТИЙИ

Шийтта шу да мехкдаьтта лехарий коллективе ХьакІаьша болх бу. Бурув деттача конторе из балха вар а шинлагІа хилавзар. ГІалгІай эІамигача саго дукха казахски арешш теххар геологически экспедицие болх беш, лаьттан чензашкара газаш лохаш. Укхаза волавелар ХьакІаьш эІамигача бурув деттача установкашка лаьттан чензашкара кхувда.

МалгІабике цІавена эггара хьалха балха веча мехкдаьтта доала моттиг лехаш бурув деттача йоккхий вышкаш бІарсайча чІоагІа цецваьлар из. Вакьлаьтув баьлар ХьакІаьша — МалгІабике эггара хьалха мелол тІоанашкара мехкдаьтта гучадаьккхача Николай Авраменкос кулгалдеча дикагІча бригада балха хьожавир из. Къона болало ше хьалхагІа хинначул хагагІа, воалханегІа, хІьта а сакъерлавегІа бола болх Іомабе волавелар.

ХьалхагІа, укхаз геологашца болх бечa хана, бурув 400—700 метр мара кІоарга тоха дезаш хиннадене, хІанз 4—6 километр кІоаргьала бурув тоха дезаш дар гІулакх. Цудухьа из болх дикагІа бовзар духьа «Грознефть» объединене дешара-курсовой комбинате деша воагІа ХьакІаьш. Цига дийша ваьлча, мехкдаьттен газ лохаш кІоарга бурув деттарий гоплал а Іомабий балха юхавоагІа.

Смена кулгалхо а волаш эггара хьалха вахте вола из № 815 йолча скважине. Укхаза йоккха мехкдаьтта кІеж тохар. Из «кхаьрІюне» а йийзар. ТІаккха гучадьлар ХьакІаьша дІахо ца дийцача даргдоацилга. Цул тІехьагІа сайранара школа а яьккх, бурув детта мастераш Іомабу школе йоалх цо.

БархІ шу да хІанз ХьакІаьш бурув деттача бригадаца керте латта а вэ мастер вола а. ХІара шу массаза доал эргайоал скважинашта бурув тохара техника а технологи а. Цунна дувзаденна ха а довза а дезар дукха да. Практически стаж хиларал совгІа, технически дешарах кхеташ а хила веза скважинашта бурув тохаш вар. МалгІабика эоверча чоалханерча хьалашка къьстта а. Маркхал дІа-хьа баржаш хилар бахьан, тІоаний давлени, кхыдараш довза деза. Цудухьа ХьакІаьша ІалаьІьмате дукха деш техническа литература, хьалха латтар, дикагІйола методаш ше бурув деттача балха юкъекхувл. ХІанз эггара дикагІйолчарех лоархІаш а из.

Цу дерригне уйла а е а бурув деттача контора кулгалхоша лаьрхІар ШишАргІа юкъерча № 899 йолча тІехкІоаргача скважина бурув тохалга ХьакІаьша кулгалдеча коллектива тІалилла.

Цу скважина бурув тоха доладалехьа цхьа дехкар тІадиллар ХьакІаьша — № 847 йолча скважине авари хиннаяр, из юхаметтайоаттор дьйна. Из дехкар воаги тІадулаш а контореррбараш-м дог дила бар цига аьттува баргхилагвах. Дукха байсаш чьхар ХьакІаьша скважина геологическа эзпедзаьга хьаьжаш, эувш вагІаш. Эггара тІехьа цо лаьрхІар скважинач эІамагІа диаметр бола турба Іочу а яхийта цементаца чІоагІбе. Из вийса хиннадар. Скважина лохерча мела тІара мехкдаьттІа дала йолаелар. Контора кулгалхоша совгІат делар скважина юха дийнъъьраштая.

Халонаш нийсъелар № 899 йола скважина яккха йолаеш а. Лаьттан а порода а тІоанаш юкъе оанаш долаш нийсденна Іочу мел тетта мархал цу овнаша ахбуар, давлени долхора. Дукха уйла е, гахка дийзар из новкъарле юстара доаккхаш. Оаланаш дола кІоанаш мела техническа кондуктор (алшка тоа) оттайир. Балха а скважина кІоаргьалара а теннаш дикка сихьелар. Цунна тешал дора 30 августа скважина 3600 метр кІоаргъенна хиларо а. Планах бетта 284 метр кІоаргалла деза бурув 520 метрга кхоачаш лаьттан чевашка кхоачадир ХьакІаьша коллектива установкерча бурувдеттараша.

Бурув иштта сиха кІоаргдалара бахьан да турбеш, осташ Іочуяхийтара а хьалдахара в операцеш сихегІа чакхйоахаш хилар, бурув деттача оборудовани да доагІа доал деш лелар.

Бурув тоха инструмент хьалйоалкхаш Іочуйохийташ боккхача доархІаме да бригада хІара члена хьинар, балха говзал йовзар. Цу дешах дика кхеташ ва Хамурзиев. Цо дІанийсбу берриге а болхлой балха овсарле лаккагІа хургйолча, балха ханах дакагІа пайда эзаргболча тайпара. Иштта боккхача лоархІаме да марккала состав, цун коачал-бикъеа нийса хилар. Цу гІулакха шийн хьадда бола тІахьожам лоаттабу ХьакІаьша. Бурув кІоаргдалара теннаш сихьяро, кхыйола материалаш кхом беш дІадахийтаро бригада коллективага торо хилийтай укх дІабахача бархІ бетта 146 эзар сом кходе.

ХІанз бІубенна мелови тІоанаш эттІош недраша бурув чуухийташ я бригада коллектив. Установка беча балха довл доча пульта тІа латт опыт йола бурув деттараш Галаев Іиса, Бахневштов Николай, Топтыхин Михаил. ХІанзлехьа а итташ эзараш метраш бурув дийтта ба уж.

Дика къахьегаш ба бурувдеттарий гІончаш Муружев Бобулш, Галдиев Махьмадгири.

ХьакІаьш ше ва мехкдаьтта лехарашта юкъе дика лоархІаш. Из СССР Лакхехьарча Совета депутаталла хержа хиннав, «Знак Почета» яха орден, «За доблестный труд» яха Юбилейни медаль, дукха сийлен грамоташ я цунна санна, баркалаш аьхал массехказа.

ХІанз КПСС XXIV-ча съезда сийленца накъаяхара хьинар айдаь къахьегаш я коллектив. Цун аьттув баргбе, цунна керте латтар коллектива барт, производства болх дика вІаштІехьбаккха хоаш, шийн болх, цун доархІам, бехктокхам дика бовзаш вола саг — Хамурзиев ХьакІаьш ва.

В. ТАГУРОВ.

МЕХКДАЬТТАХОШТА— ТРАНСПОРТНИКАША

Тхо юкъе доацаш, оаха новкъостал ца деш дола балхаш дагарде эггача цхьан кулга дІелгаш хийцца тоъаргдар Сунженерча мехкдаьттахошта. Тхо яхараш да, бурув деттарашта а промысловикашта а эшшача сахьата кийз бола техника оарцагІйоахаш дола транспортникаш.

ХІара балха дийнахь оаха тхоай гаражера арайоаккх бІаь гаргга тайп-тайпарча маркаех йола трактораш, эзткьен итт автомашина, ткъо автобус дкыйола транспорт. Цул совгІа мехкдаьтта мичахьа доал хьожаш теххарешта я гІулакх де йиш йолаш да тхо. Царна эшшача дІаяхийта бурувдетта установкаш тІалатта автомашинаш я тха, дІа-хьа лела лабораториш, передвижной установкаш я.

Каст-каста го йиш я кІоаргача аьлеш чу, лаьхача довкъашка гІолла бурувдеттарий бригадашка вІашагІйийкка йІаьхий сома турбаш, кхыдола деза мукьаш дІа-хьа кхухьа низ бола «ЗИЛ»-аш.

Бурув тоха скважина кийчъераш тха транспортникий белаж тІа улла безагІа бола мукь ба. Уж ба эггара хьалхара дола балхаш дераш.

ІаьІьмате дукха къахьега деза скважинаьккха яьначул тІехьагІа из йоха а яь, кхычахьа дІахьош а. Бакъда, тха транспортникаша хелла къахьегийтац бурувдеттарашка, ше дайтаи. Ше эггагІа чара меттагІа а яьккхе цхьаи шецца дІа-хьа оага ца йолийташ токхайй езача дІа а ехье ІойогІ из. Дукха ва йовицаш иштта Серноводскера дІа а ехьа Ачалкхе дІаоттайир оаха № 15 йола скважина. 20 трактор ер из техкаеш. ЧІоагІа чоалхане, йоккха финкал еаш болх ба из. Сихъе, тІехьайита йиш яц цхьаккха трактор. Кхьметтел моторащ а цхьанне сенина болх бе беза. Цудухьа йоккха опыт йолча тракториста мара кхоачашдайтаи из дехкар.

Партен правительствен укх тІехьарча хана чІоагІа теркам тІабохийт хІара коллектив, хІара болхло хІаман кхом беш, цун хьурмат деш къахьега Іомавера. Цудухьа тха транспортникаша дукха уйла тІайохийт цу гІулакха. Доагор кІетІаьа доадеш болх бе, техниках дукхагІа пайда эца, цар ха йІаькъе гІерт уж.

Сов зе хилийта лаи тхона тхоай новкъосташта мехкдаьттахошта а. Масала, тхона дагадоал ер гІулакх: гаьнна дІа-хьа кхахьа езаш йола еза хІамаш, оборудовани дукха хул цар. ХІьта законага дилача 30 км гаьнагІа тракторш лаккха бокъо яц, тха яр санна лоамарча моттигашка. ХІьта а царна эшшадаь 70 километрага кхачалца иниъ бу тха тракторашна цхьаи оагІор. Из гІулакх тхона а пайдане дац (хаиал хьалла удлачлу, тишлу трактора оатхалаш, йох из, балха юкъера дІайоал) а царна а пайдане дац. Масала, бурув детта йиъ насос 50 километр гаьна тракторашна дІаяхьа 3 — 4 ди деза. ХІьта цу балхая 700 сом ахча а дада деза мехкдаьттахой.

Эргадаккха йиш йий ер гІулакх? Я. Цун оаха уйла а ю, хІьта цІенхаштта оарцагІа а даьннад. Из дош къовстадергда оаха, тха дехар кхоачаш а деш тхона каст-та сийтаргйолаш я тралераш. Уж хьаккхьачча дІадаргда уж хула эзнаш. Масала, аз бувцаш бола насосаш дІаяхьара болх тралеро цхьан дийнахь чакх а боаккхаргба, хІьта 140 сом мара ахча а гІоргдац (5-зза кІезигагІа).

Резерваш лаха а къахьега хоаш а я тха коллектив. Хьинаре къахьийгар оаха мехкдаьттахой денна накъадоагІаш тхоай хьокхамаш лаккхагІа хилийтара. Цох тха ка а аьлар. Планах а социалистически дехкарех а белгалъяь массайола пуйнташ тІехкхоачашъяьй. 20 процент лакхъенний къахьегама овсарле.

336 саг ва тха укхазарча «Грознефть» объединене чуйоагІача автотранспортни участке къахьегаш. Царех 300 саг коммунистически къахьегама ударник ва. Цо а хьахьокх тха шоферашь, механизатораш шоай халача балхах кьехкаш боацилга, уж шоай дехкараш кхоачашдулургдолаш болга. Карабулаке гаьнна дІахелай тха балха тІа хьалха латтача транспортникий Г. Панфилови, В. Буравлеви, Г. Гордовa, кхычар цІераш.

ДІахо йодача хана а кийча хургда тхо тхоай мехкдаьттахошта эшар кхоачашде, цар гІулакха оарцагІдовла.

Г. МУРЗАБЕКОВ,
Карабулакерча мехкдаьттахой транспортни участка механик.

ДӀАЯХАЧА ЗАМАН ВОЧА ГӀУЛАКХАШТА ДУХЬАЛА—ХАЬДДА КЪОВСАМ

Владимир Ильич Ленина вастеташ кхоачаш в деш, советски халкъ бӀубенна коммунизмага пода. ХӀара денна хьахоз вай сийлахь - йоккхача Даьхен масс милӀингашко советски наха доахача къахьегама толамех дола гӀадвуга керда хоамаш.

Коммунизм хьалъеча шоашкара доагӀа дакъа лоаш Шаьла районна къахьегамхоша а Цар толамца кхоачашдю 1970 юбилейни шера планаш вхе шера план 1970 шера 7 ноябрь тӀаккхоачаш кхоачашъергья аьна шоаш тӀаийца социалистически декхараши.

Цхьабакъда района хьаллашка латта декхараш кхоачашдеча къахьегамхоща цхьан гӀа боахаш бада цӀа а тугаш, духхьал шоай хьашташ кхоачашдаре шоай вахара хьал товдари духьа дӀаяхача заман ха яькка дьаннеча, къадендача гӀулакхашца бехув бекна, социалистически общежите законаш телладе кийче боле нах а нийслу. ХӀаьта социалистически общежите законаш еллийески гӀулакхашца телхадеш а нийслу.

Дуба - Юрта бахача беррагача наха хӀана вовзац аьнна уовлаш шар Кантаев Абдул-ВахӀаб. Бакъда из вовзацар къахьегама толамаш дахаа, вовзар бӀаш болх а боацаш моллагӀа а бӀеха гӀулакх каргӀадергдола саг хилара тарра. Юххера а менна веха а волаш, дезала юкъе гӀар яьккар но, хӀаьта шиӀ эгӀазал Дуба - Юртарча юкъерча школа хьехархочох В. Выхрестюках яхийта лаьрхӀар. Хьаьрвавына хьайзе Кантаев фу де гӀерт а ца хоаш, цунца хоза дувца, из соцаве велар Выхрестюк. ХӀаьта Кантаев шод етта воаввелар хьехархочов.

Шаьла района халкъа судо яхи шу суд йир А.-В. Кантаева. Цхьабакъда ценповкхаш да поаштта гу а гуш шоай новкъостаца из гӀулакх леладешехьа школа хьехархой а юрта Совета болхлой а оарцагӀа ца бовлаш, саббаре бӀара а хьежаш лаьтта хилар.

Курчалое дӀаболабир шиӀ педагогически болх А. Кальченкос. Эгара хьалха болх дӀаболабаьча ханна дукхача шерашка ерзаргбоацаш дега чов еш дола хӀама кийсделар цувна. Курчалойрча Закриев Хьасана вийхар къона хьехархо. Бакъда зуламхо кӀалхара валавар. Цунна 6 шу суд йир.

Автуры яхача юрта педагогически болх бе болхаш ЕфременкогӀар марам сесаген детаняр шоаш хьаьрвавничи хулиганецо. Умпашева Лабазанеца товсалургба аьнне. Лаьта а хиана цӀаенача Умпашаева безам бацар цхьанехьа болх бе а деца а. Кхы в зуламаш де моттигеш лекар но, юртарча хьехархой но сатем боабеш дувкхала моттигаш хилар: цхьабараш кхерабора, вокхарца бӀеха мотт бувцар. Веха а волаш ЕфременкогӀар мараген сесагаген тӀерта волевелар из. Дукха ха яьккар но хьехархой сатем боабеш, наьбрах чутӀертар аз довдергда шо оахаш кхерам тӀатувсар. Ше еча гӀарата беррига лоалахой гӀоттабаьчул тӀехьагӀа мара сацавар из. Умпашаева а*нхье шу суд йир.

Менна вахар а дӀаядача замах юхедисача воча гӀулакхех цаӀ да. Цо общественни порядок йоза а яйт, зулам а дайт. Цудухьа зулам ца хилийтара деча гӀулакхашта юкъе керттерчарех цаӀ да менно вахарца лоаттабу къовсам. Цудухьа партен правительствен белгалвоах менна вахарца лоаттабу къовсам лакхбара де деза гӀулакхаш «Хулиганство ирах бола бехктокхам лакхбарах» долча СССР Лакхехьарча Совета Президиума указагӀа менна веха улица тӀа е общественни моттигашка араваьлча, саг хилара цамал тӀара вьина, общественни правственность йохайнча 3 сонагара 10 сонига кхаччалца гӀод тох.

Бакъда районе тӀагӀертта хьовсам лоаттабаш малорца. Из бакъяу корта бодабу малараш додкира порядок телхаеш хилара, медвытрезвителе бига хиннача наьд. Укх шера дорхӀ бетта Шаьла района РОМД медвытрезвителе 769 саг хиячав. ХӀара пига хиначча сатах района турча гӀулакхий отдело хоам бу яз болх беш волча моттиге. Бакъда предприятей, учреждений кулгалхоша кӀезига теркалду поаштка цу хьакъехьа деш дола хоамаш. Масала, СМУ-3 болча начальника П. П. Евтуховен партбюро секретара Муталибовен медвытрезвителе шоп делар медвытрезвителе хиина шоай саг шоаш долча болх беш вац, аьнна. Иштта моттигаш хул «Автуринский» совхозе а.

РОМД отдела болхлоша предприятей коллективашта юрта бахача наха юкъе кхетама болх бу менна вахарах дола эздив дӀадовзийташ. Бакъда из кхоачамболаш хургдац менна вахара духьал шоай коллективашка партийни организацешна тӀагӀертта къовсам ца лоаттабой.

Кхалмага бакъонаш законагӀа лораеча социалистически строе тхалаг, къаьстта хьаьла яр нахтӀа маьре яхийта, е сесаг хӀал болча тӀаязийта, цуй боьъонаш йолае цхьанне а йиш яц. Бакъда хӀанз а вайна юкъе нийслу кхалсагага гӀекал ахьаш бола нах. Масала, Майра - Тупарча Магомадов Сайд-Хьасана ше автодорожни института студент волаш йоалайкр Муслиева Зулай. Мар дешаш волча хана къона сесаг цун дашша яхаш яр. Цо кхай тӀа болх беш пекара свекла кхейора, къадевнача маьрдаьнен маьрнанен гӀулакх дора, шийна уж раьза кургболаш наргa хьожаш яр, шийна тӀера дало ца хьоаеш. Бакъда маьрдаьнен маьрнанен сзаялашар из. Мар тӀа вешашехьа дӀакькха из дӀаяхийтар цар. «Хьа мар цӀагӀа ван. Цабкха хьо тхона эшаш», — аьлар цар. Кхы де хӀама а доацаш цӀа яхар Зулай.

Районе хӀанз а нийслу бахача наха шоай доӀаме паччахьалкхен лаьттаеш дӀалувцаш, доалаха бахача наха шоай доазуа бокъонца ца къоаеӀалуш, цу тӀа гӀолла довнаш духьлаш моттигаш. Иштта лаьтта къайса дов делар Шаьла бахача Якубов Хушарен цун даь веший къонгийн.

Уж хӀамаш нийслу лаьттан гӀулакхага майоатгӀара юрта Советни колхозийн совхозийн кугалхойн ца хьажар бахьан долаш.

Цу лакхехьа доалладаьча масалаша тешал ду дӀаядача замах юхедиса во гӀулакхаш леладеш хӀанз а цхьабола нах хилара. Партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацей декхар да уж дӀадахара тӀехь тӀагӀертта къовсам лоаттабар.

Р. ИРИСХАНОВ,
Шаьла РОМД отдела начальника заместитель.

Кхашка чудолийташ хиш дехк

Сунженски хиш дехкача системай Управлене дукха ха йоаллаш дийлача партийни собране белгалдир КПСС ЦК Пленума решенеш кхоачашъяра ше дезараш. Парте XXIV-ча съезда сийленца кякъадахара коллектива шерра социалистически ткъ йоцджве а лаьрхӀар.

Укх гаргарча шерашка районе къалье езаш я дукха йоккхий хиш декха системаш, дукхагӀа юртӀа хиш декха лаьттаеш. КПСС ЦК июльски Пленумо белгалдаьккхад хиш дехкача лаьттаех дикагӀа пайда ийбе безаш хилар. Цудухьа Сунженски хиш дехкача Управлене коллектива дош деннад хьатӀадоагӀача шерашка хиш дехкача хӀара гектара тӀара гурахь дуа ялтий 40 центнери хьажкӀай 50 центнери чуй.

1970 шера Сунженски района колхозашка хиш дехкача лаьттаешка дӀайийна хӀамаш дика хиланвар, ахка декъа доллашехь кхашка лерттӀа хий диллаьдацар цхьайолча колхозашка. Масала, «Путь к коммунизму» колхоза 130 гектара тӀа, «XX партсъезда» цӀерагӀча колхоза 120 гектара тӀа йоймача хьажкӀашта вӀалла диллавар хий. Цу гӀулакхаша хьахьокх цу боахамаша хиш дехкача лаьттаех боагӀача тайпара пайда ца ийцалга. ХьатӀадоагӀача шера лакха хьунакъан чувпар дукха чудолийташ хиш дехкаре план-график оттаьй тха Управлене, хӀаьта из график района массайолча колхозашка дӀа а кхачийтай. Иштта «Путь к коммунизму» яхача колхозе 450 гектар, Ленина цӀерагӀча колхозе 300 гектар, «XX-ча партсъезда» цӀерагӀча колхозе 450 гектар лаьтташ да чудолийташ хий дилла дезаш. 20-ча августе дена уж белхаш Управлене оттаьча графиках деш да. Къаьстта дика лел из гӀулакх «Путь к коммунизму» яхача колхозе. Цу колхоза кхашка чудолийташ хиш дехкаш хӀара дийнахь къахьегаш 16 сет ва, МТЗ-50 яха кхи трактор я. Массайолча тракторех хиш чу латта харшаш доахаш окучникаш йоахь. Цу тракторашка харшаш доахадешехь хий дехкаро ӀалӀьмате аттача боакх болхлой къахьегам. ДӀадахача шерашке болхлоша белашца доахар уж харшаш. Цу керача методо къахьегама овсерде шоаза лакхьяй.

Кхашка хиш дехкача лакха хьоккамаш доах хиш дехкараша Жевраненко Верас, Зыкова Нинас, трактористаша Авдеев Васиде, Головинский Николайс, Крайников Андреис. Цар шоай нормаш хӀара дийнахь тӀехкхоачашъю.

А. ПОТАПОВ.
Сунженски хиш дехкача системай Управлене гидротехник.

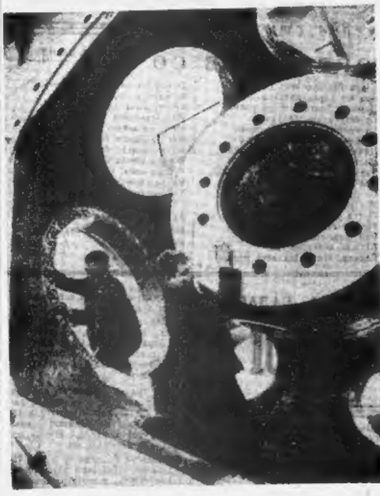

ЛЕНИНГРАД. Пятилетка церашка Советски Союзера, доазол лаьвеча мехкашкара дукха а йӀовхалца болх беш йолея гидравлически станцеш ЇалашъяьйКПСС XXII-ча съезда цӀерагӀча металлически завода машинаш. ХӀанз завода цехашка экспорта кийчъеш латт Дунаь тӀа Джердап - Железные Ворота яхача хьалъеш латтача электростанцеш лаьрхӀа гидротурбинаш. ГДР-а Бокебергерча станцеа лаьрхӀа Їаларна болх бу машинаш.

Сурта тӀа: сборщик Василий Будыкон (аьрдехьавар) Николай Власови Югославе Джордап-Железный Воротера станце йохьийтача йтьвагӀча турбина балха чарха вӀдлка кийчъеш ба.

М. БЛОХИНА сурт.
ТАСС Фотохроника.

ЛОРАЕ УНАХЦӀЕНО

ЛАЗАРА ДУХЬАЛА...

Саго ше мара яхьа йиш яц шиӀ органаме керчурча шоргашта лазар хьоадеш йола возбудителаш. Цудухьа, нах цу лазарах лорабара вай республика къаьстте дукха нахи машинаши лелача новкъа правительства унахцӀеной отделий указах эпидемика духьалара ха оттадид.

Города Кизлера тӀаьйа доашаш Дагестаначара доазуя къастача латт цхьа пост. Медицин унахцӀено лараярах болхлоша шоай декхар мишта кхоачашду хьежа вига даха лаьрхӀар оаха. Бийсай 23 сахьати 40 минотий яьнка ха яр. ДӀатӀакхаьчача шлагбауи къайлабар. Кизлярагахьара хьатӀаухар машинаш. Царга хьожаш я медицински сестра Косова Зина, иттара хьалха из хьож машинаш тӀарча мукъага, тӀаккха водителийн дарцарча наьхех документашка.

Зинас дийцар:

— Каргалински больница болхлой ба дежурство дӀахьош. Дийнахь а бус а унахцӀено лораяра ха тӀа латт цу больница медицински болхлой Суюнова Катя, Каренина Алла, кхыбараш.

Даха бу ГАИ-в унахцӀенови болхлоша шоай болх. Декхараш фийла кхоачашдар бахьан долаш йишаш дола документ доша Кизлярера Грозне е Грозера Кизляре ца йохийташ йитай шоаткье иттех машина. Совцабаьб базара чкъаьрий дӀа-юха кхухьаш лийна базархой. Медицински санэпидстанцейн справкаш йоацаш саг цакхвалийтан. Инструкци кхоачаш мишта ю хьожаш васт-каста цу посте хул Каргалински больница керттера лор Мумаев Ахьмада СаӀийд. УнахцӀено лорераша бокхе терко ю цу санитарни балха.

Вай республика посташка хьежа чакхдаьнначул тӀехьагӀа, оаха лаьркӀар вай лоалахоша Кизлярица болх мишта бу хьажа. Талоски посте дӀакхаьчача юхасовцадир тхо виллиис поста воккхагӀа волча дежурне Борисов Сергей Ивановичек ГАИ контрольни пункта дежурне Балкадаев Зауреп. Гуш да хьожа ца хьожаш цхьаккха а машина цу постах тӀех ца йоалийтаьта.

Тхона цар дийцар:

— Санитарни пост оттаярахи ГАИ тӀахьожам чӀоагӀбарахи тха торо хиннай паччахьалкхени бахача наьхея машинаш наькъашка лелара ерригa бокъонаш йиззагӀа кхоачашъяйт кӀезигбеннаб бӀехача хин чура чкъаьрий луаца ухе нах.

Иштта, дукха ха йоаццаш карантин латтача Астраханера богӀа нах соца а баь, сихха санэпидстанце кхоачабир.

Боарам боаццаш дукха лел наькъашка машинаш, нах. Санэпидстанце медицински учреждений справкаш шоай къаьстта удостоверенешь лоацаш нахи машинаши дукха нийслу царна юкъе. Долче, посташка ха дерий декхар да цу тайпара нах, транспорт тӀех ца ийтар. Аьа безам ба Нохч-ГӀалгӀайчен милицен медицински учрежденеи болхлоша ди-буйса, ха ца къовсаш унахцӀено лораяра гӀулакх дӀахьош хилар. Профилактически мероприятеш шоай ханнахь, нийса кхоачашъю цар.

Ч. НОВАКОВ.

Доазол дехьара

СОЦИАЛИЗМА МЕХКАШКА

ЦХЬА МИЛЛИОН ЖОПАШ

ВАРШАВА. (АПН КОРР.). «Ленин волкашта хетачох», «1985 шера кургболча Польшах шоана хетар», «Кагархошта шоаш мишта хет, кхийнарашта уж мишта хет?» «Мишта волаш санна хет шоана польски телевидене турнва?» — уж дерригa хаттараш ПНР радиой телевиденен Комитетерча общественни уйлен радие а телевидене а программашца социологически тохкаа Центр хьажача темех нахьараш мара яц. Шу чаккхдоалаш шоай анкетий хаттарашта миллион соагӀа доп кхачарча дог доак Центра болхлоша.

Малашб из болх чакабаккха Центра новкъостал дераш? Уж ба анкеташ дӀайоаржаеш бола дукха нах, республика городашкарен юрташкарен общественноста викалаш. ХӀанз яхи эзар гаргa саг ва уж. Царех 60 процент соагӀа бола нах юкъера образовани йола ба, 25 процент лакхера. Общественни уйла таххара юкъе дакъа доацаш ба болхлой, аьархой, хьехархой, студенташ, инженераш, техникаш. ХӀара тохкамо анкеташка чулоаш ахаь эзарнегара нах эзарнега кхаччаьца саг чувоагӀа бахача наьха группа. Жоп тӀаздаьнола анкеташ пул тӀехьагӀа Їилма болхлоша кхоач. Социологически тохкама результаташ арайоах лаьрххӀа йолча бюллетенаш тӀа. Царех пайда эц польски радиой телевиденен редакцешна программаш товара, тематика шераьра.

ОРИГИНАЛЬНИ АППАРАТ

БУХАРЕСТ. (АПН СОБКОР.). Медицински практике кӀезига моттигаш яц поциента паьхкаш болх ца беш совцаш. Цун бахьанаш тайп-тайпара хила йиш я: ца хоаш цӀаьхха лозавар е паталогически процессе деш хӀама да. ХӀаьта цунах саг деш моттигаш кӀезига хилае. Из да хилийтара торонаш лоаш. Бухарестски больница скорни помоца лораца проект в оттаьь искусственни са доахийтаргдола оригинальни аппарат хьийир.

Цу устройства са дахара ритми лаьхкаш хьалйизари цамогаш волча сага наьха клетка саттаргӀен наькъий боарама хӀоарталгеи хьежжа да. Цун конструкци чоалхане яц. Из леле атта я. Аппарат атта дӀа — юха йохьлуш я.

Ф. АНГЕЛИ.

КХЫ ЦХЬАЬКХА А БОЛХ БЕ ЙОЛАЕННАЙ

УЛАН-БАТОР. (АПН СОБКОР.). Городе Чойбалсане. Монголе машбоалс болх бе йолаенний Болгаре технически новкъостал а деш хьалъаь керда дулха комбинат. Кердача объекта бьаха оасарле дийнахь — бус 100 тонн дулхи дулхо продукташи я. Укхаза иштта доаккхаргда дулха даьтта, боахама сапа, гӀаьхка жувр.

Предприяти вай хакарча оборудованеца Їалашъаь я, цуи холодильник цех ялх эзар тонн чуйодаш я.

Г. ХАРЧЕНКО.

ВАРНА КЕМАШ ДЕРАШ

СОФИЯ. (АПН—«София-пресс»). Болгаре кемаш дерий керттера бола Варнера Георгий Димитрова цӀерагӀара реконструкци яь шерьа завод я. Цун я оай ханара доаш, поточни линеш, метала теда программни управлене болча оборудованецаЇалашъаь керда стапелаш. Варнерча кемаш дара Їилма — тохкама институтa коллективо хӀаьо уиттаю дукха тоннаш чутӀортӀойлча доккхийча кемай проекташ. Иштта проектах эгара хьалха хьалир 10 эзар тонн мукъ хьоргбола кӀор кхуза «Перила» яха кема. Хьаде доладаьда 23500 тонн мукъ хьоргбола кӀори рудаи кхухьа кема. 38 эзар тонн мукъ хьоргбола чугосса мукъ ккукъаргбола кемеи 70 эзар тонн мукъ хьоргбола танкера дара проекташ оттаеш я.

Дунен рыне дика довзаш да болгарски кемаш. Республикан гаьна арахьа доазаш да НРБ хьадаь форда чу леле бекъа мукъ кхухьа кемаш, танкераш. 150 пассажирски моттиг йола теплоходаш, буксираш. ХӀаьта иштта аьшкбетона кемаш — эн тӀа гӀишлош еча белхлошта лаьрхӀа йола киносалонаш, библиотекаш, дерригa кхы мел эшар дола отелаш.

Республика кемаш дераш хьалхашка доахча декхар латт — 1975 шу тӀаххоачаш кемай ерригa тоннаш дкъзза лакхъе еш цар.

«КИНОИ».

ПХЕНЬЯН. (АПН СОБКОР.).

КНДР [illegible] соги хьахьаккар хӀаьте вӀашагӀъелда станок. Цун йиза йола цӀи чехка леда прецизиони — токарни станок «Кусон-3». Из универсальни станок я: цунца массе тайпа токарни балхаш де йиш я. Цул соагӀа технически фасонни тӀехенаш хийчъе йиш я, копировальни, дукхача резецаш ю операцеш е йиш я.

Станокаш ара гӀулакхе тӀехь дуйен тӀа тӀехкьара яьххинар ца хила а мег «Кусон-3». Бакъда «Кусон-3» йолча технически характеристика кхыча тайпарча а ехыча балхашта а яьча итташ йолча агрегаташа а санна, цецовках, 1945 шера мара колониальни лоалара мукъа ца баьнача мехка из хьаеш хиларо.

Халкъа Їаьдал эттача шерашца КНДР-е СССР—арцен кхыча социалистически мехкашцен вӀашии гӀулакхаш а леладеш хьадаьц бокъбалкар аьнча промышленноста керда дакъе машиностроени. ХӀанз республике машиностроение дукхача изделешна йизза ше Їалашъар ца Їеш, тӀа-тӀа дукхагӀа дьовол декъа дӀакхуьйт уж. Азе, Африке, Европа, Латински Америка мехкашка КНДР-ера ух металл теда станокаш, кӀорани металлургически промышленность, ирригационни гӀишлошъече оборудованеш, транспортни средстваш, гӀишлошни юртбоахамов машинаш. Еррачча экспорте дикко доахха декъа дӀалоаш сӀгачан еза — йоккхачча промышленноста эшача оборудованеш.

ХӀанз республике чеда дегӀайоагӀа прецизионни станокаш, программни управлени йола автоматически агрегаташ, промышленноста тайп-тайпара доакъошта эша автоматически линеш ю производстве.

В. ПАРАФЕЕВ.

ХО ШИ МИН ДАГАВЕХА

ХАНОЙ, сентябрь. (ТАСС). 3-ча сентябре шу доал Вьетнама Демократически Республика Президент хиина новкъост Хо Ши Мин кхелха.

ДРВ центральни газеташа хьалхарча оагӀош тӀа арадоах новкъоста Хо Ши Мина портреташ. «Нян Зан» яхача газета передовой статьи тӀа аьаду США агрессеиа духьалара тӀом йотдоллалца дӀабахьа а, вьетнамски халкъа социализм хьалъе а аьна Президента Хо Ши Мина даь васкет кхоачашде чӀоагӀо яь вьетнамски халкъ хилара.

Тахан арабаьннача хоамий тӀа йоах, Ханое Хо Ши Мина мавзолей е аьнна решени яй Вьетнами къахьегамхой Парте Центральни Комитето, ДРВ Къамин собране Массазарча комитето, ДРВ правительства.

ЕГИПЕТСКИ МИНИСТРА ЗАЯВЛЕНИ

КАИР, 3 сентябрь. (ТАСС). «Гаргарча Малхбоале инйскои машар юхаметтаоттабара тӀаберзабаь ОАР боаха политически гӀа Їарбашкара дӀаьхха территореш юхахьаихара тӀехьа къовсам лоаттабе ца кийча хиларах къовстабе йиш йолаш бац», — аьлар ОАР чуре гӀулакхий министра Шаарауи Гомаас. Александрийски университета студентски организацей кулгалхошта хьалхашка къамьал деш, Гомаас гулбеннача наха дийцар мехка чурчеи дунен халкъашта юкъерчеи хьалах. Израиля дӀалийца территореш мукъьяхара беррига иш тӀебайрйтеха барглоацаш хилар белгалдаьккхар.

ПЕНТАГОНА БОЛЧА ПАЙДАНА

ВАШИНГТОН, 3 сентябрь. (ТАСС). Сенато юха а тӀема — промышленни комплекса яхар дир. Пентагон де гӀерташ махиллара, укх карарча финансови шера тӀема закупкаши тохкамаши дара 19,2 миллиард доллрах йолча ассигнованесх йола законопроект тӀа а щиш.

Законопроекта правительстваца боьо ду «Сейфгард» яха ракетни системи дӀахо а шерье, дукха мах дӀабола герза тайпаш, царна ракеташ самолеташ, кемаш'а долаш, хьадара. Цунга цо шерра никъ хьабел кердача раунда сихдаь американски военщинана герз хьадара.

Законопроект хьажа дӀачулургьа конгресса шинна а палата барт бара комиссе, хӀана аьнча хьалхагӀа викалий палата могаьча законопроекта варианта тӀа Пентагона хьаштаща еш йола ассигновани цо ехаш хиначул дукхагӀа — 20,6 миллиард доллар хиннадаь.

Сенате йӀаьхьаь а ира е дебаташ хиннача хана Пентагона тӀема бюджет, мехка шеррача общественноста дӀадехаш махиллара, кӀезигъе яха оазаш хьаьозар. Цхьабакъда конгрессе хиннача голосоване хьахьекхар хьалха а санна американски законодателина тӀема концерный хьашташ тӀех лоархӀаш хилар.

Миллиардаш тӀема расходашта

БОНН, 3 сентябрь. (ТАСС). «Авиационни промышленность из герой хотах», яхаш яьду Малхбузен Германе «Франкфуртер рундшау» яхача газета авиационни промышленноста йола базисни программа Бонне оттаярца дувзадениа. 1974 шерга кхаччалца лаьрхӀа йолча программо тӀа авиационни промышленноста хьашташта 11,6 миллиард марка ассигнованеш дӀаязийта лерхӀ: цу сумчах оборона министерства хьашташа юкъаенна-ча расходашка кхоач 9,1 миллиард марка, яхаш белгалдоакх «Франкфуртер рундшау» яхача газета.

Цунца дувзаденна «Зюддойче цайтунг» яхача газета белгалдоакх авиационни промышленноста даькъе эгара йоккхегӀйола тӀема проект Малхбузен Германе канцлер- «2 миллиард гаргга марка яло еза, дукхача хӀамашта лаьрхӀа йола тӀема самолет хилар. Цу самолето хувцаргья хӀанз ФРГ тӀема — федарча мизаца тӀема герза йола «Старфайтери» «Фиат Г-91-И» яха истребителаши истребителаш - бомбардировщикаши.

ЦЕЙЛОН: ХУВЦАМИЙ МУХ

ЦейлонеРа май—мессоний бутт. ДогӀаше шелала кхаь ухьала михаша. Цхьабакъда, политика дакъе бӀаьхе хиннаб укх шера май, беррига мехка юкъара хоржамаш хиннад, хьал кхоккадена дар. Массане в юкъарча цхьан бейоакха кӀал а етта даьккар цу хоржамашка Цейлона прогрессивни низаш: ПаргӀатоя парте, Социалистически Коммунистически партеш капиталистически наькъаца дегӀадахара гӀехьала лаьттачеи ВӀашагӀхкийттача къаман партен тоапахьа (ОНП) кхотаденнача низашпара тоъал йоккха хотало яьхкача ВӀашагӀхкийттача фронта юкъе ахаб. Керда правительство вӀашагӀйоллалта тӀадиллад ПаргӀатоя парте хилара г-жана Сиримаве Бандаранаикана. Мехка истове чукь дукхьашка правительствана юкъевахав Коммунистически парте аинал — цун генеральни секретарь Питер Кейнеман. ВӀашагӀхкийттача фронтага реальни торо кхьачиб юкъарча программа тӀа халкъа дена дош кхачашдаве къаман экономика дегӀайоалаяра, паччахьалкхен сектор чӀоагӀъяра, аграрни эвгаловаш яра, хьабе болх ца хилар дӀадаккхара, халкъа вахар тоадера наькъагӀа мохк дӀабигарев. Из ба колониализмая неоколониализмая ерригачча белгалонашца, империалистически агрессеи духьала, социалистически мехкашкара доттагӀала гӀулакхаш дегӀадоаладар духьа лоаттабеча къовсама кийк.

Кердача правительства юкхьанна даьхача гӀанаша хьахьокх хьалхашка оттаде декхараш цӀенхашта кхоачашде даьхӀа из хилар. 26 сентябре гарантированни маьхех шоаза лакхбеогба бахача накага доккхача дуга боарам; цхьадолча товарий, ер дакъкъе медикаментий а, маькашта тӀахьожам оттабеш дола гӀулакхаш чаккдаьккад: кийчдеш да хваогплатана гӀахьожам оттабеш дола закон: йиза юха меттаоттаьй хьалах хиннача правительства политически махиналешта еш доадь хиннарий — цейлонски эказа салтийн эсарйие группа бокъонаш. Заговоре дакъа доаш хиннаб аьна 1966 шера а тӀехьа «дело» вӀашагӀаеллдар царна духьала. Политически гӀулакхаш бахьан долаш бокъо йоаш дӀеваьккха хина 124 хьехархо балха дӀаийнав образоване министерства. Паччахьалкхен мехкдаьтта компорацие хьаллайкадьа мехкара дунен халкъашта юкъерча мехкдаьтта монополей гӀеххьара плацдарм дӀаяккхар. Мехка порташка чуха кемаш доагораца Їалашдара бокъонах йоах хӀанз «Шелл», «Калтекс», «Эссо».

Кердача правительства эгара лоархӀамегӀачча мероприятеех цаӀ я кердача «конституце проект оттаега шиӀ декхарашта юкъеддаргӀаш йола Учредительни собранеи хьаар. «ПаргӀата, суверенни, шиӀ мукъагӀа республика» я аьна хьоккхайкаегӀолаш я Цейлон. Кердача конституцена юкъехоргӀолаш я беррига гражданий керттерча бокъонаштех варгӀатоваштех гарантия душ йола статья. Иштта цӀенденнеш кхы юха доагӀаргдоацаш дӀадаргда английски империалисташа аль бӀаьш эх бӀаьц шера Ланка марача мехкадаь доал.

Къаьстта эла доагӀа кердача правительства доаьхарча политически яхееех. Блокех дӀа ца ихетара политика чакх а йоахаш, Цейлоно дипломатически гӀулакхаш тессад ГДР-аца, КНДР-аца, ДРВ-аца, Къилбехьен Вьетнама Республикаца. Иштта хьакхайкадьа Къилбехьен Йемена Халкъе Республика правительство бакъъаь гӀазаш хилар а. ЛоархӀаме политически решени тӀаийцай Израиладара дипломатически гӀулакхаш ца паччахьалкхело ООН Кхерамзлен Совета резолюцеи кхоачашалицеи дӀалийцача Їарбий территорешкара шиӀ бӀу арабаккхалиея йолча хана соцаде аьна.

Колонизатораша дукхача шерашка лийта а дейта, шоаш аьннар дергдоал агентура оттаьй Цейлоне, цун новкъостала шоай политически экономически влиянецӀаьхе гӀийртаб уж. Цудухьа хӀанз администратавни аппарат, къаьстта а паччахьалкхен корпорацешкара, ЇолЇеньеш латт реакцеяни низашта хьинаре новкъостал даьех. Комеси вӀашагӀъеллай кхыча мехкий валютаца лелаь махинаеш, подоходни валог такха ца тигео. «Лейк хаус» яхача цӀерагӀа йовзаш йолча, мехкарча эгара йоккхагӀча монополистически объединене цхьаболча директораша лелаьу закона духьалара кхыдола гӀулакхаш таккара. «Тийша болх лелабеча ерригача империалистически агентстваь» гӀулакхаш хрудаде аьна ше дена дош кхоачаш а деш, правительства решени тӀаийцаб 31 октябрьга кхачалехьа Цейлонера американски Азе Фонда болх соцабе аьна. Хьалха хиннача правительства уйла прогрессивни пресси цкъа санна дукхаза тӀаерзаьй из Фонд айхагӀча тайпара ЦРУ-ца юкъеха а кхыча мехкий капитал мехка чувра хьинаре новкъостал деш а хилара. Цейлонера вохйоаккхаш я керттерча даькъе шпионаж лелаеш, идеологически диверсеш хьинаре кийчъеш кхина шиӀ бӀехача гӀулакхашца шерра йовзаш йола «Машара корпус» а.

Цхьабакъда, Цейлона реакцеяни низаша герз Їодилладац. Керда йайоаоно беча хоамагӀа, моллагӀча торонах пайда эца дага да уж правительство лоархӀамегӀара политически экономически мероприятеш чакх ца ялийтара, эмпаргахьарея общинни кегар юкъе боллара.

ХӀанз а шиӀ гӀулакхаш дӀахо кхухьаш я тӀема зуламхой группа йолта меткӀайлеб ваданеш йовржаш йола малхбузенгерманскы «Гёте институт».

Во тӀехьале кхычай Цейлона кердача правительствага — доадема хӀама чуоша хьесе хаьна, ах миллион соагӀа хьабе бола боара нах, кхыча мехкий Їалаьмате доккхий декхараш, кхыча мехкий капиталах тӀйша хилар.

Мехка ерригa экономика хьалхагӀа а санна чай, каучук, кокосови пальме продукташ ахехараха доазол дехьа йоккха кхахьийтарахь латт. Цхьабакъда, ахаш гаргга чаь дикагӀа дола-кхаш хӀанз а английски фирмай доаладьа да, чай дӀакхухьийтаргеп пувна маькхаш ухттаделгеи иштта англичанай кара да.

КӀезига проблемаш яц кхыча мехкий финансови новкъостал валаца долчуца юкъаенна я. Условеш миштай е ца хьожаш пайдаьйц юхалург кхыча хьалхагӀа хинначча правительства. Юххера а ценоакхаш дола гӀулакх кийсденнад — кхыча мехкий вложенеех баьннача пайдайн юхалург яьба ахча дукха а дукхагӀа хиннад Цейлона экономикага дӀадахийтачул. Реконструкцеи дегӀаахарей Дунен халкъашта юкъерча банко еннача рекомендацегӀа белгаладарча моттигерча гӀоазараштa йолча гӀойлена мехка чубоагӀа никъ доазол дехьарча капитала шерра хьабийллабар частни сектор дегӀайоалара.

Цхьабакъда, дукхача Їарбий паччахьалкхенашца, социалистически мехкашца, къаьстта а Советски Союзаца цхьана гӀулакхаш леладара опыт йолеш я Цейлон. Дукхьал СССР из металлургически шинки заводаш, мельнкомбинат хьалъяра экономически технически гӀо а деш хӀанзарча промышленноста ларх йола Цейлона новкъостал даьо. Советски экспертий группа доккха новкъостал даьд Махавели - Ганга эпнех пайда эцара проект оттаеш, хӀаьта цо торо ду Цейлоне хий декха лаьтташ шоаза дукхагӀа хилийта. ХӀанз ГДР новкъосталца хьалъеш латт йоккха текстильни фабрика, цхьаькка текстильни предприяти хьалъеча новкъостал ду Польша. Социалистически мехкаша Цейлона новкъостал ду мехка экономикана кадраш кийчъяра. Къаьстта белгалдаккха доагӀа социалистически мехкаша деш дола новкъостал цхьаккха тайпа политически условеш йоацаш хилар.

Мехкара хӀанзара гӀулакхаш доашхаш, Цейлона Компарте ЦК генеральни секретара Питер Кейнемана белгалдаьккхар: «Эгара тӀехьагӀа хинна парламентски хоржамаш халкъо ВӀашагӀхкийттача фронтахи хоржамашта хьалхарча шиӀ манифеста тӀа фронто хьакхайканьча программаха бола шиӀ тешам хьахьокхав даря. Мехка демократически низашта хӀанз хьалхашка латта декхар — «экономикера, паччахьалкхен аппаратера, бӀаьчча хьайийача ерригача общественера кхыча мехкийн моттигерчеи реакцеяни гӀоазийн влияни дӀаяккхара тӀаерзаеь, ВӀашагӀхкийттача фронта программа сихха кхочашъяр».

Я. СЕРГЕЕВ.
(АПН).

ШОАТТДЕН ОАГІУВ

ЛЕОНАРДОЛ ХЬАЛХАГІЕИ?

Копенгагенерча цхьан библиотекера корадаьд сигал гІолла лелара Іилмана дерд еллар ва хкаш хиннача Леонардо да Винчи приоритет шекон тІа оттаеш доле документ. Сийлахь - воккхача итальянца исторически бокъокаш харгъа тохавеннав хІанзалца кІезига вовзаш хиннав ингалисин тохкамхо Чарльз Гиббс-Смит. Цо йоаж, вйса діанхайкадь керда хІама бакъдаь діаьокхара тоъар щенхаитта материал я цнйга.

Іилмахочо хьаьттдеш йолча версега хьежача аэронавтика згера хьалхара «теоретик» дархІа доагІа манускрипта автор. Монахашка саг хинная из. Искусственно хьабаьча тІкьама новкъостаца сигал гІолла лела йиш хилара идея дагаеккай изобретатела массазаръераш санна йолча миха хьаьраша бу боих зерах 1325 шера а тІехьа, Леонардо де Винчел бІарчча бІаь шу хьалхагІа, ший кулгайоазонца хьахьенхай цо дукхача хІамашца хІанзара вертолет дегайозийташ йола механизма беча балка принцип.

(АПН).

МОСКВА. «Мосфильм» киностуда довиктеш дент йоазаш йолча Б. Лавренева «Разлом» яхача пьеса моттиегІа «Сайре а яр. Іуйре а яр...» яха фильм. Режиссер-постановщик — наха дика могадеш доле «Председатель», «Бабье царство» яха фильмаш оттадаь воле Алексей Салтыков. Сценере автор — Э. Володарский, операторащ - постановщикаш — В. Якушев, Г. Панавьйн.

СУРТА ТІА: фильмацара цхьа эпизод. Хьалхерча плане — В. Берзенев — артист Борис Кудрявцев, Штубе — артист Юрий Соломин.

ТАСС фотохроника (АПН).

КАРАСЕШ СИГАЛА ГІОЛЛА...

Сага новкъостах доцаш геттара атта цхьан хи чура кхьчо хи чу ух карасеш. Ушал лаьттана хьахиннай керда карьер е дукхьал кІоарга ор. Цига чаьаьрий аІалле хинна е дац. Цхьабакъда, ма — кхо шу даьлначул тІехьагІа цига цІаьхха гучадаьлар карасаш яха чаьаьри! Мишта! Мичара! Уж мукъегІа сигала гІолла, «дандика кханар» уххава. БІаьстан юкъе карасаш Іов тессача Іам гІа шоаьта кхача Іалашба хьхьай боабашкаш. Хи чурча бацций чІегІаш а Іийша, бацций гиз з'ок е йийтта, карасий Іовнах чам беачкхаб боабашкаша, хІаьта сецца карьере е ор чу дІалхай уж. ди даккха. Іов боабашаний кстеи хьал а атта, царца цхьана воих хи чу ккчаьаьца ниіъ беш хьай. ХІаьта карасел кІезигІегІа сутарал йоацаш чкъаьра ца хиперех аІалле поадамбоацача Іамнига чу а атта діатарбеннаб из.

«Сельская жизнь» яха газета, 1970 шера 9 август.

МОСКВА. Выставкаш уттаеча Центральни зала хьайиллай декоративно - прикладной искусства Еррисоюзни выставка.

СУРТА ТІА: Украински ССР говзенчий безкмана къоаам ба хьачубаьхкараш.

В. ЧЕРЕДИНЦЕВА сурт.

ТАСС фотохроника.

ИСТОРЕ ОАГІОНЦАРА

Шаьрача ГІалгІайчера балхаш чакхдаьнначул тІехьагІа шуй ловмашкара ширеи юкъерча бІаьшерашкарен памятникаш доаза яхар исторически Іилмай кандидат, доцент В. Б. Виноградов верте латти тха отряд.

Цхьан хана нах бахача моттигашка хьежаш массехк да даьхкар оаха. Тхона бІаргадайра діаьхен кІоаргеи ораш, ватахь санна мовстагІа тІавоагІе а дукхьал оттадургболаш човдане чІоагІа лемаш хулаш, цаІ шоллагІчоа юхе хьавь нах бахьа моттигаш. ХІара моттига голаьха ораши довкъаши дар.

Малав е нах бахьа моттигаш йистар, хьан йоахаьй ераш, хІана сенах укказара вакар?

— Цу хатарашта цу сахьата жоп доладургдац, — аьлар В. Б. Виноградова, — методически раскопкаш а яь, уж боккъонца йовзалаш. Бакъда исторически аьлча тахан вайна бІаргадайначо хьатойт е моттіагаш шоаш санна ераш кхы йоахаш хилар.

«ХІана» яхаш дІахоталуча цу дерригача хаттарашта жоп дала магаизар шира памятникаш техкича мара. Царех цхьаннега хьежар тха археологически отряд Іалхий - Юрта йисте латташ.

Массехк кащ аьнха, хьежар. Цу моча хашмех катакомбаш оал археологаша. Лоабата бердах хьихахачи хьатІар чу вала герга кьорг я. Из къорг кІаигъовлаш тІаоттбаь герга кхера ба. Цхьа студент пихкъа чувоалаенар цу къоргах. ЧІоагІа хьож из цу чухь долчуга.

— Массехк тІехки мерта тухйн мара кхы хІама дац укх чу. — хьахоз цун оал. — А. сабарделаш, тІехкарах дича зІамга кІоьге хатІехкарах...

Тхона хелахийтар: тхол хьалхагІа укказа гІаьрахой хинна. Ялх дийнахь цу кашмашка ахкир массехк катакомба. Цу массане чура хІамаш ширача замалахь дІа йихьа хинай. ШІи кад, тІехкара кІаьра, керамика, массехк фрагмент, качаьуллаю зІамга гиг корадо хьахийтар уж кашмаш вай эра VI-ча бІаьшера цу хана Къилбаседа Кавказа даьхача алански племяша дита хилар.

ХІаьта ераш кхыча дехара хашмаш да. Боса багІа бохкха боаца гув.

Наха дуна уж гувнаш черсаша да да, яхаш.

Ишта бола ши гув аьхкар оаха. Царех цхьанне чу тхона корадир зІамга аьшка урс, моакхаз, цІатох, аьшка кІаьгаш.

Археологаша балхарий гувнаш да оал, цу моча гувнех. Кораьча хІамаша бокъонца бахьдир уж гувнаш черсий хилар, вай эра ХІ-чен XVI-чен бІаьшерашка уж даь хилар е хайтер. Черсий да оал царех юкъерча бІаьшерашка балкаройх черсий оалаш хилладь.

Уж кашмаш Кабардана иштта тахьа хІана хинная? Цу хона пхьаннаьа бахаш моттиг йоацаш Къилбаседа Кавказе дийнача балкароша дитав уж.

Лоамашка дукха доле ширча замал памятникаш тахдара, довзара юхь дІа мара йоалаьш оаха аьлча балхаша.

ХІанз тхона хов Іилмана доархІаме хІамаш укказара гучаяргдолга. Тхо юхахкачарга хьежаргба укказа бакд шоай дахь чехха дІахха зама йоаза чІоагІа безам бола нах. Цар тІехьа тІайоагІача тІехкенна дердаьа уж дІайхача замал тешхинна тахан латта йовхьараш. Уж бахьан холаш хьар тхоьш хьалха гучаяйнна хинна ГІалгІайчен исторе кхи цхьаьакха оагІув е.

В. ПЕТРЕНКО,

Исторе культуран памятникаш лорадара Обществе Нохч-ГІалгІай отделене консультант.

Керда стихаш

ХАШАГУЛЬГОВ ІАЬЛА.

* * *

— Со баьхи
Хьай вахар дІанурсдарий Іаі
— Пургдар.
Со воаццаш хьо
йоахалургдацам-м.
Йоахалургьдарий хьо
Со воацаш!

* * *

Сот бІарг нийтача
Хьай ба йоалла мосса во...
Нхал тІа аьлар Іо...
Сенна!
Нийъ во хила йоаи хинний
Хьох бІарг нийтача...

ЧАХКИЕВ САІИД.

ЮРТА ВАЬВ СО

ХІара бус-бус лела со уръ
Бан мо корех аралье.
Ламнаш йоагаш, шера урам,
Са беголахаш, белаъеж.
Уд трамвайш са цІа тІеш.
Машинаша шІогІарч ветт...
Цхьаза сай дог, дог а дойлаш,
Мотор боцаш санна хет.
Чархаш, чархаш, татам, лийнаш
ДІа-со, дІа-со, дІа-со уд.
Со цар аьхки дІа-са веттов.
МугІара ваьхха цоашца бут.
Масса уд со. Кхоьну де а.
Тормоз етт аз, етт аз ...
Вай хьо, горав, со хьде е —
БІашей хотаенна га.
Бакъда, хьох діаъьеста вога.

Йоахарба са дог тІар чуьь.
Йумарга со баьна юкъе,
Сигаленахьа йолаш тохь.
ПІаргІатаьньне уллерга со,
Мола мо хеташ къахьа вхьйа.
Дог Іаббалия йоахарга аІ
Лаьттах йоагІа баьна хьаж.
Жийна тІехьа бога Іаьхарг
Гургба сона, кІаьнк гургба.
Баьъалга юкхьацара Іахар
Хо йистера хонарга.
Ульрга со, дош ца оалаш...
Ас ца ниггат сайна дайа...
Баь ма бакха, Іа сох горав
Юрта ваьв со,
юрта ваьв.

КЕРДА БРОШЮРА

Нохч - ГІалгІай книжни издательства укх денешка хера а техаэрсий меттала арадаьккхад «Нохч - ГІалгІай-АССР розничи торговли эргаьккха товара наькъаш» яха Шуаипов Абдулас яздаь брошюра.

Цу тІа дувц республика торговли хетІадарарь кавхаш, цуа перспективаш, бахача наха дукха эша товараш дІахо йолача хана кхи а дукхагІ ааравецара, розничи оптовой торговле материально - технически баз чІоагІьяра, бахачи наха гІулахх дара прогрессивни формаш юкъейоалара дешаш.

Республика торговле болхлошта чІоагІа накъадарга из брошюра.

Ч. ЮСУПОВ.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

5 СЕНТЯБРЬ

В. И. Ленина цІерагІа майда: 18.00 концерт (грамзапись). 19.00 —Челюскиний цІерагІча кинотеатра эстради оркестра концерт. 20.30 — документальни фильмаш.

В. И. Ленина цІерагІа культура Дворец: 9.00, 11.00 — болх бу «Пионер» яхача кинотеатро. 12.00 — Дешара керда шу діадоладахара хетадаь школьни цІей. 19.00 —«Ленина профсоюзаш» яха ленински дешар. 20.00 — Халхараш деча ахханарча майда тІа — халхарий сайре.

С. М. Кирова цІерагІча культуран салоІамен парке: 11.00, 17.00 — массови майда тІа — ловзараш, халхараш. 19.00 — Кинолекторий. «КПСС ЦК юльски Пленума балха итогаш» яха лекци. 19.30 — Зелени театре симфонически оркестра концерт.

Химикий культура Дворец: 18.00 — «Къоначарна дерригга накъаш дийлла да» яха беседа. 19.00 — «Сийлахь-доккха цІей» яха документальни фильм.

«Красный молот» завода культура ЦІа: 17.00 — Деловая яха улица цІей.

Пролетбета цІерагІа культура цІа: «Нах, мехкдаьтта, рекордаш» яха беседа.

Маькхьеча завода клуб: 15.00— «Ленин коммунистически кхетам балара хьакъехьа».

20-ча участка клуб: 18.00 — «Чеймен шоргаштех хула лазарашеи карна ю профилактикан» яха лекци. Тематически кино гойтаргда.

В. И. Ленина цІерагІа культура Дворец: 9.00, 11.00 — «Пионер» яха кинотеатр. 12.00 — Мокхача зале — мехкдаьттан газовий промышленностa болхлой Еррисоюзни Денна хетаьь берий утренник. 15.00 — «Боккха да хьо, со вай моха» яха салоІамен кинолекторий. 18.00 — Духовой оркестра концерт. 19.00 — Аккан лекторий. «Вай мехка шерра коммунистически общество хьалъеча хілара социалистически яхь» яха лекци. «Парте вай коммунизмага дуга» яха тематически кино гойтаргда. 20.00 — Аккан халхараш деча майда тІа — халхарий сайре. 20.30 — Зелени театре эстради концерт.

С. М. Кирова цІерагІ салоІамен культуран парке: мехкдаьттан газовий промышленностa болхлошта хетабаь сайьердам. 17.00— Массови майда тІа — ловзараш, халхараш. 19.00 — Кинолекторий. «Мехкдаьттан газеи дунеи запасаш» яха лекци. 20.00 — «Вай замин турпаллой» яха кинофестиваль. 19.30 — Зелени театре — Гудермесси районе художественни самодеятельностa концерт.

Пролетбета цІерагІа культура ЦІа: 10.00 — Старопромысловски районе эггара хьалхара буровой вышка хиннача ю экскурси. 16.00 — Кинофильмаш - концерташ. 17.00 — слюдяной фабрика художественни самодеятельностa концерт.

Химикий культура Дворец: 11.00 — «Махка гІолла» яха кинофестиваль.

«Красный молот» завода культура ЦІа: 17.30 — Турпал-тоьрашка гІолла киноникъбар. «Москва 1941 шера».

20-ча участка клуб: 17.00 — «Россе революционни пролетариата баьчча» яха документальни фильмий кинофестиваль.

6 СЕНТЯБРЬ

В. И. Ленина цІерагІа майда: 18.00 — Концерт (грамзапись). 19.30 — «Красный молот» завода культура ЦІен художественни самодеятельностa концерт. 20.00— Документальни фильмаш.

ХАОТТАМ

Тахан республике гІоллеи Гроанен юкъ-юкъе кхоаленаш а йолаш, дукхагІча дакъе йоачан а йолаш, малхбоалера гІаьхха мух а хьенхаш, фецара температура республике гІолла 20—25, Грозне 22—24 градус йІовхал а йолаш да отта тарлу.

ТІедоагІача шин дийнахь юкъ-юкъе кхоаленаш а йолаш, юххьанца цхьаьнна [illegible]ча моттигашка лоашнача хана кІезига доагІа а далаш. тІехьарча хана цхьаьнна йолча моттигашка докх а отташ, кхьерча болрамга кхоачаш, гІийла малхбоалера мух а хьекхаш. фецара температура бийсан 13—18, дийнахь 23—28 градус йовхал а йолаш хи отта тарлу.

Метеостанци.

РЕДАКТОР
М. К. ЛЬЯНОВ.

ДЕХА ЗОАХАЛОЛ

ХЬ. ГАЛАЕВ

ДУВЦАР

КХОАЛАГІА шу дар «ЦІе Октябрьа» яхе колхоз кІашагІьелла. Цу хана дена юртхоша тоьлашегІа йола колхозхо лоаркІаш хьайоагІар Лейла.

Цхьан сарохьл Солсбикарига баьхкар Элмарзен Йоакъалбии. Уж бер зоахалола бахка боккхий нах. Йоакъалбе веший воІа Къурейша Лейлайца зоахалол дувца баьхкабар. ЙоІаш даьнни дагар ховш баьхкабар. Хетаргахьа, дахь Солсбика сахкуваш хила мегаш дар гІулакх.

Сай нахаца дага аьвьнна хІама дергза аз кхоана, бусса юхадуала, аьнна, діабахийтар хьаший Солсбика. ПиІий наннa Кабена хьалхашка віалла ший сакхувш хиннадан ер зоахалол аьнна, жоп оттайир Солсбика.

— Шоанаа хІама ца ховш да ер? — хаьттар цо Кабега, ихьанна хІаманна бехке вовца саг а хиина.

— Сона-м хац, — аьлар Кабе, — аз санна лечкъадора из, сайна ховш хилча. ПиІиг бригадера чучий ховргда, цунна фу хов а, из раьза йий е.

Дукха ха ялалехьа чуера Лейла. Боккхийча наха дена гІулакх Кабе шийга дІахьоадича, бос бахар цун. «Шоай цІагІа Іийча бакъахьа ба боккхий нах, — ший дагахь дар Лейлар цо. — Къурейш ихар цкъа мара са къамаьл хинна саг вац. Хьангара хІам хинна бахкийтаб цо бокхий нах. Из сона эшаш гІулакх дац, со маьре яха саготдения лелаш а яц... Кхы гаьна даккха дезаш дац из зоахалол».

ХІамма а шех ванар' йолаца ший хинна къамаьл Кабе шийга дІадийшача Солсбика.

—Шоай кхелнахьа килоазал яр оаш леладера-м, — иштта дІадерзадир цо къамаьл.

ХЬАЛХАРЧА бус дийцечул хьакхаштагІа дувцар зоахалол доалагІча бус Элмарзас. Йоакъалби цо аьнар тоадеш мара вацар.

— Дукхьал хьо а аьа цІа а тхоашта йезар бахьан долаш девкхад тхо хьо волча, — листо дора къамаьл Элмарзас. Бокхьаадар аьлча, Солсбик, ер вагІа Йоакъалби хьох чІоагІа бекх хеташ а венав хьона селхан а тхоасир а, сай са мо дукха везача весвкъоста Солсбика йоІ сай веший воІе еха вахар тоам бий сона, яхаш.

— Ба хьара-кх, хІейа бац из товш, аьлар фусамдас, вела а кьежаь. — дукхавезар волча мара водий шийна ваар деха.

— Даьла раьза хилва хьона, Солсбик, — дІаходихьар ший къамаьл Элмарзас. Белита да наьха котт хьачу саго ду къамаьл.

Цхьайтта шу да Йоакъалби а укхан веший воІ Къурейш а вай юрта баьхкаь. ХьалхагІа денз а сона дика довзар эккхар цІа. Вай мехка баьр эккхарел дикагІа бахаш нах. Чот нь варгвацар ераш болча укхаш хиннача хьаьший. Нагахь бийса дІайодацар 2—3 устагІа хьахашта па бувш. Дика цІа да Йоакъалбаьр дер. дика зІамига саг ва укхан веший Шовхала воІ Къурейш... Шоргтаьрукха хьалох. Болх беш складе вара.

— Элмарза! — аьлар селла чІоагІа хесташ, шокъ ена вагІача Йоакъалбе, — пурам дец хьона сох а са веший воІах а бакъьар мара дац. Вай Солсбикаца цхьан шахьар гІа даха дезаш нах да.

— Віалла а кхерам бац хьона, Йоакъалби, аз доацар дувцар, — жоп делар Йоакъалбена Элмарзас.

Кхы дІаьхалча а фу цайха эшаргба вай уххох, Солсбик! Оаха селхана а дІа, мо хьоахадалцарий хьога оакош деле гІулакх. Из шун йоІ Лейла укх Йоакъалбе веший воІага Къурейшага оаша хьайлар довраь хьона.

— Элмарза, дика хет со Іа дувцачох, дийнахьа делкъа лоамаза хиина ламша а сега де аьнна да зоахалол. Из ламна сагe ца ешаш дика бевзаш ва со Йоакъалбенаькъан. Цхьа ховдаш берга вай оаш денача гІулакха-м, Со сай нахаца дагаварга.

Кхоачаш Солсбик цІагІара арахьннавевцар Элмарзийга валар доцаш. Безаме къамаьл дар зоахалола баьхкача боккхийча наха шоай деш хиннар...

КХЫ ТАЙПА дар наха-цІагІа хинна къамаьлаш. Ший уйлаш тІа хьатІабоалаьбе гІертар таргара нах Солсбик. Даьхе хьал а ухаш могабора зоахалол хьоадаьраш. «Сона йиш-воша даза, дика-ма деча ховача гІулакхаца хьатІабахка керо а йолаш боле таргара нах беди», — масегІа дар уж, цо дийцараш.

Солсбика махетта зоахалол могадераш таргарча наха юкъе а бар. Иззамо зІамига саг укх сигален кІал а вац иллаш, ше лархьІа мах а бенна оттайнча санна Іешал дора Къурейша цхьан кхолсага. Из яр аккарна лоаллаха яхаш йола Солсбика шучен воІ Басрат. Шийга саг кхайки воацашехьа енаяр из. Солсбика бІарахьежаш, йоахар по: «Мехка хьала сенна волча са лоь шучас ариац шоана нийсса доацар...».

Басрат а яйза хила мегаш яр Къурейша кашеврилл.

Догийла яр Кабий. Цун уйлашкара дІаяллацар када кІал деллача хьазилга санна сахьувзаш йола ший воІ Лейла.

Хьаьший баьхка дукха ха ялалехьа яхар из шоашта юкъе кхача ший наьна йишарцита. ДІабийвавар Лейлас наьна вишийга Насега шин ихерара бала.

Насе, Солсбика веший воІ Жамалдин, иштта кхы массехк саг вар зоахалола дукхьал. Могадеш хиннарел дукхагІа бар уж.

Хьо хургья - кх е цах хьайна тІехьабаьхар? — цІимхаро йист хилар Солсбик Кабега. — тамаш я-кх со сай цІен доалара ваккха шун аьттув боале?

— Солсбик, йийший га а даькха, хьо ІотоІаве ллаш хьона со, — аьлар Насе, — укх моча метте бакъдар дІалаьза далац. Кабе бехк боцаш хІама дац хьона укказа. Лейла раьза ца хилча фу дергаа укхо, из укх зоахалола раьза яц.

— Насе! Со даьа хает Іа дувцачох, — чІоагІа дувра эгІаваха Солсбик, — хьай дийший дагара къамаьл да Іа дар, хьо кхаваш кхар киловзалах. Со цІен доалара а ваьккха, са цІенна фаьа е гІерт ераш.

Лечкъа а деш укхон укхан йоІош тІаувзаш доле зоахалол а дика дезеш ва со. Аз дІаьра коара буз хесел дукха хилча а дургъанар Султан-Хьамид яхача къоначунга саг.

ЭгІа юртарча Калинина колхозера тракторист бедиккий цІен тІара вз. Ударник е ва, комсомолец а ва яхаш геттара зІавь лелавеш волча «Султан - Хьамид» яхача кІантага дог доахаш ба ераш.

— Вотт, хьо сона эгІаз ца водаре, аз аргзар сайна ховр, — къамаьла юкъе вера Солсбика веший воІ Жамалдин. Со ма-вий Султан-Хьамид колхозе бригадир. Цох массехк «Эзди зІамига саг а тІехдика бол ло а ва, оал. ХІанз Іа оалаш мара сона хеззадац цух хІама.

— Дика кхетадуй аз Іе дувцар а, — цІаста мо цІий а вена, аьсар е кортагІоаьлар Солсбик, — хьо активист хиларга хьежжа къамаьл да Іа дер а. Тракторист ца кха воагІарган. ХІанзалца се хиннача тайпара Хоазбота Солсбик а волаш, дІаваха хаьрхІия аз се дийна волча хана. ЙоІ а со и, сай цІен да е со аз.

— Элмарза, бекх ма баккхалда со хьевалах, — віалла зІамаш ше эгІаз ца вахача санна, саббарагІа къамаьл доладир хьаьший болча юкъа чувахача Солсбика. — Оаш деначa гІулакхта жоп да шоана: Кхоана бус шоаш кхоачам а бахьаш, саг еха Іочудувла, саг дІаенна шуга.

— Баркал хилда хьона Солсбик, — аьлар Йоакъалбе. ХІанз цхьан хІаман къоастам бича, кхы хьога але хІама дац тха.Хьо дукхьал венаре нейн а воалдиергдар оаха, тхоаш кхоана бус ІочудоагІаш.

— Даьра вац, Элмарза, со-м цу гІулакха дукхьал, — жоп делар Солсбика, берд-бордах вела а венна, — со дукхьал хилча найша устаюжарий сова раьза а из хургбац.

— Ха йІахха хийла хьа,Солсбик! Диэлхь кхоачашдар Іа оаха дена гІулакх.

...Хьаьший дІабахачул тІехьагІа, ший гаргара нах болча наьа цІагІа дІачувахар Солсбик, ше хьашашта жоп далар а кхоана саг еха нах Іочубоагарга а дІадьлар. Зоахалол дергадеш хиннараш, мергех хий дулаш, гІадбаха бар. Цхьабакъда, Лейлай дагардар ховраша раьза боацаш къургаш дора Солсбикага хІама дІаала шоаш лоархІа ца бой а.

— Солсбик, — аьлар йист хиланза Іе ца еннача Насе, — са аьнар хилча, аз дайтаргдацар хьога из зоахалол.

Ер вала а ахар а, мича хургьар шийна могаш ший йаІий моастагІа: керта хьаллаьнча, гІайтІаре яха эгІаш яр а ма йай, хьога хІама дІаала карагІа ца доале а. Сона-м хац, дІачурча йиІига ер дІа мешта аргаа а. Укх цІенах дог ца лазаре-м, гІагІоллара шера хабар а дийхь дІаэвлча ма воьлларий.

Насе! Кхы дувца дезаш дац цу хІакъехьа хІама. Са цІенна дика йола хилар хьайта дезе, аз дахьча хІаманца гІехьа хила сай зоа а.

ЦУРАН кортегІа чуьйхкача маьлха зІамарошa гІоттайир Лейла. Хоза дар дуне. ДІакхежача юрта гонахьа аларь форд санна хьалъьхта сийна. шоллагІа оасар дере хинна хьажкІаш. МассагІа бирса гІанаш дайнадер Лейлайна цу шин бус. МассагІа уйла оссар цун къонача дег чу.

Лейла чуяха, аьнна, аревла йовлаш, дукхьал кхийттар бож а дІалетта воагІа Насе. Лейла чукхьачака хургдар ха а ховш, Насе а ихар цунна. Кабий йовлар дагъа хІама хийцдеш.

Лейла шийна бІаргагуйцаьнахь, кІеръешаш цунца бІара а хьежнаь, лаьнасча санна дестайсар Кабий.

— Фу хинна хьона, цеваьлча санна ма ...й хьо-м, — аьлар из зийнача Лейлас.

— Сона-м хІама хиннадац, — гІийло йист хилар дьлар Кабега, — цхьабакъда, хиннараа со бехке-м яц... Тхачох зІама хиланзар. Аз а Насе а аьлар, кхьобарашe е дийпар... Хьа лес жоп е денна хІабахайтар бокхий нах, тхоасар саг еха Іочу а хайкхаб.

ЖагІа мо Іоздоадезар Лейлай бІаргашкара хи тІадлаш... Бежан чичад со... Ай, саг екай со? ХІама мича хургда цох... Ерргa сигленаш ІотІацкета а а хургдац... Деррига лаьтта будоаьле е хургдац... Со гІергаш Къурейшага... Хи чу а йийха ца илар дукха гІоргаш... цІарал из эккхар дукха гІоргаш... ДІахезарий хьона, гІоргаш...

Кабеа Насен дагар дехар дешшехь а, хІама ца а дуаш, бригаде яха эрзьлар Лейла. Іаьрживлар цунна цу доошо йаьнхе сийрлаьйкка Іийре. ТІора санна готделар ихьан Ійламо хозадь шера дуне, цІеккъа а сацадар керарча бала делхача бІаргех, хогІа санна Іоуза хий.

...Кабий цІегІара арайолаш ярь. Коашкара кхалнах бар шоашта дІагІа а гІаьхь, гІулакхаш дІахьош. Пхийттар ваьлча санна кадий хьувлар Солсбик. Вай коа нел венар хьагаргволаш хоза дІанхьа еза тховсарар бийса, яхаш, кьехараш дора. Кабий йолча чу а водаш, керда хинна зоахалош каст-каста хесабора.

— Мегаргболча наьха гІулакх а хул хьона ший тайпара, — йоахар Солсбика Кабега. — хІамаш кІезаьа-м йитзац залалшта, саг еха шоаш чубоагІаш. Цхьан сахьата баьхка хургбар кагий нах уж тІера Іойоадаш. Ийхалаш мо бола шин устагІа, докхха шин гали кІай хьоавар, шекара гали, шин аьшка фуаш, пхьо шунт хьалха маналдаьтта, кхо шунт гаргтa хІана дац аьнна дута... Кхыйола касий хІамаш-м віалла а чот аь а варгаосамаш дукха еий...

— Цар лелладер-м бІзача аьхка гІулакх дІр, къонах, — ший лодкъам бора Кабе. — Сона дагайоаллара-м тхан, шагІа мо бІаргех дий Іо а ухийташ, белха яхе сий цаІ мара йоацае кІаг е.

— Ма дукхал хьай сесаг, доастама чабар: кхалнахьа килоазаллаха-м даьло ца воалар кхетаргвацар... бІаргех дай ца ухийташ маьре ихьакхха йоІ а ахаяц... Цунна шийсьеннаре-м пхамале яр...

Жерразье а балхара чу а еа. Насарцига яр гІайгІано віашкайнхьа, балийаьо готьиь, дуне Іаьржданна йола Лейла.

КЪОВЛАБЕЛАР маьркІиж бола... Баьхкка хьакхьчар саг еха чубоагІараш, шоашта тІехьа ний а ниайи новкъостий а болаш.

Кхоачаш хьаьший цІеношка дІахиза хийсбаь бахнабацар, письмо бетта чу а доаллаш каьхат а дехьаш Іо шу даьне йола Насе йиІиг Кабийн Насин болча наха цІагІа чуаьнначa хана.

— Из фу каьхат да хьа бе доаллар, ма Залоибек,—хьаьттар йиІигага Насе.

— Сога ер каьхат хьаеген вотеген (Солсбиках оалар вотх) дІалехь аьйна яхар Лейла, — аьлар Залоибана.

— Яхар?!. мича яхар?! Хьакхайко аьга. — соалелар Кабе.

— Гаьна яха хургьац иза-м, — аьлар шолзагІчо.

— Іодешал каьхат, — дош ховлачир кхоалагІчо.

— Мишта шун гІулакхаш? — хаьттар чувоаллашехь а Солсбика,— жиорий. Насе, ва гІулакх дертІа Іа ца леладайте, боккхий нах раьза...

Каьхат бе а доаллаш даттача Кабех цІаьхха бІарг кхийттача Солсбика, ше вла веана дешаш кхоачашде кхензар.

— Хьангара доаш из каьхат? — хаьттар цо Кабега.

— Ера-м гаьнара денадац, вай йоІагара денад... ЙиІигага каьхат хьа а деина яхай, — жоп делар Кабе.

— Яхай!. Мича яхай?! — уж дешаш аьйна воаллашехь хог гІея а лебия корта бІогора а баьина гоал хьалар Солсбик.

Сихха гонахьара бараша хьал а ехьаа Іохоавир из, тІакха хьаь тІа шийлача хино тІоавадаь йоаллах дилдир.

— Іодеша! Іодеша каьхат!—аьлар кІезига саметта денача Солсбика

Кабе дІадеша письмо хьа а даьста Іодеша йолаелар Солсбика веший йоІ Минавси. Иштта яздьдар каьхата тІа:

«Дукха деза дадиц нанийи! Мало бошоргбоацаш шиала ша бар оаша са кер чу бужабьр, ца хлар дукхь аз маьрел зергдоаначa Къурейшага со дІа а еиа. Сайна а теха ца елча, кхы де хІама доацача хьаьчар со... Со Султан - Хьамидага маьре йода».

— Яхай трактористага... Яхай! — йоахар корта а лестабеш корзатІаьйнача Солсбика. — Вийра, сай йоІо вийра!... ХІаьз фу аргла, шагІа чу багІача аьлий санна болча къонахашка! Вийра! Сай йоІо вийра, медка хьалхашка сай доадир! ЧІутал Іоза хир! Вийра!... Дийна воаллашехьа а вийра!

ЛадувгІа, хьажа

5 сентябрь

ТЕЛЕВИДЕНИ

16.00 — Передачий программа. 16.05 — Тенкий республикански театра «дошо бІар» яха спектакль. 17.00 — Вай уккх цІено вой бе я» яха фильм. 17.10 — Киноникъбархой клуб. Са республика биографи. «Котлолтар» котлолгал яха фильм 5-гІа серь. 18.10 — Юха а Шушенски. 18.40 — АхбІошера летопись «1061-гІа шу» 19.15 — КПСС-а XXIV-ча съезда накъадолхан тхьон яха жилищни тоня, мехкдаьтта дикатхьа хьара тІехьа. 19.30 — Мехкдаьттани газовий промышленностa болхлоша воле концерт. 20.00 — Шоана, бераш. 20.20 — Дунен хоьахьоашта юкъера обзорен. 20.35 — «Даьха доле» яха художественни фильм. 21.30 — «Римски суръ» яха документальни фильм. 22.05—Передачий программа. 22.10 — «Фас и профиль» яха фильм-концерт.

РАДИО

7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.18 — «Ленина некъ» газета обзор. 7.25 — Ховнаш. 7.35 — Передачий программа. 7.40 — Москва. 8.15 — Шоана дукхавезача ашарий концерт. 8.30 — Москва. СССР-а газовий промышленностa министра выступлени. 15.15 — «СалоІа минуташ» яха радиокомпозици. (нохчий меттала). 15.35 — Белхие кхлеши ашараш. 16.00 — Москва. 16.20 — «Литературни Нохч - ГІалгІайче» яха радиовыпуск (нохчий меттала). 17.00 — «Болхлой вахар» яха радиогазета. Мехкдаьттани газовий промышленностa болхлой Еррисоюзни денна лтталаь (эрсий меттала). 17.30 — Къонал (гІалгІай меттала). 18.00 — Москва.

зан. 10.00 — Мехкдаьттахой заявках хала концерт. 14.40 — Передачий программа. 14.45 — Къона ланнаш (нохчий меттала доаккха). 15.05 — Беоашта. ЦхьолагІча классе даша яхар яха художественни фильм. 16.15 — «Дирин» яха Іилман - популярни кинопрограмма. 17.15 — «Ши вилит» яха телевизионни фильм. 17.35 — Киноникъбархой клуб. Са республика биографи. «Кхоьнаьа наьха» яха фильм, 6-гІа серь. 18.35 — Концерт. 19.00— Футболах йола СССР-а чемпионат. «Динамо» (Киев) «Динамо» Тбилиси» Киевера передача. 20.45 — «Вай уккхцІено вой бе я» яха лола беседа (нохчий меттала). 20.50 — «Сато икорь тоса» яха художественни фильм. 22.05 — Передачий программа. 22.10 — БІаьшера кІоаргалла яха фильм-балет.

РАДИО

6.30 — Юрта Іуйре (нохчий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Ховнаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.36 — Москва. 8.15 — Передачий программа. 8.22 — Ашараш. 8.30 — «Республика гороламкеи, юрташкеи гІолла» яха спецвыпуск (эрсий меттала). 8.40 — «Республика горолашкеи, юрташкеи гІолла» яха спецвыпуск (нохчий меттала). 8.50 — «Республика горолашкеи, юрташкеи гІолла» яха спецвыпуск (гІалгІай меттала). 9.00— Москва. 16.00 — Сона дукхабезача ашар. кха (эрсий меттала). 16.20 — Мехкдаьттай газовий промышленностa болхлошта доле концерт. 17.00 — «Сагарийски талгІе тІа» яха радиожурнал (эрсий меттала). 17.30 — «Къонал» (эрсий меттала). 18.00 — Ленинах, партех Даьхенах доле йиш. 18.30 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 19.00 — Москва.

6 сентябрь

ТЕЛЕВИДЕНИ

9.30 — Мехкдаьттани газовий промышленностa болхлой Еррисоюзни ди да та-

ДЕЗА НАКЪОСТИЙ!

ДІАДОЛАДЕННАД 1970 шера

«СЕРДАЛО»

ГАЗЕТА ЯЗЛУЛГА

Газета язлу бувзама ерригача отделенешка а промышленностa, транспорта, гІишлошъеча предприятешкарча, дешара заведенешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учреждешкарча, общественни организацешкарча кепайоазув доарждеча общественни уполномоченнешка а гІолла.

ГАЗЕТА ЯЗДАЙТАРА МАХ:

1 шера — 3 сом 12 кепиги;

6 бетта — 1 сом 56 кепиги;

Дит ма лелаш! 1970 шера «Сердало» газета хийкахьа язе.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозний, Ленина улица, 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-80; редактора зам. — 3-30-11, белхахьама секретаре — 3-34-38; партейни вахарен культуран промышленностен отделий — 3-42-30; Юрта боахамийи письмойи отделий — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революцие проспект, 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны редактора—3-44-80; зам. редактора—3-30-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.